

۱۵ آوگوست - ۱۹۱۶ سنه

۲۸ شوال - ۱۳۳۴ سنه

شهر آذربايجان و الوغ حادير

حسين افندي فيضخان

(باشي ۱۵ نجی عددده)

کوب تاريخ کتابلرينک نسخه لری غلط يازلمشدر. مونگ سپير قرون آخريده بزم عامای اسلام، تاريخ ايله کوب اعتنا قيلمي بلکه تابلش نسخه لر جهله قوللرندن چيقمشدر. مين شول قدر تاريخ کتابلری اوقوب «مونه درست!» ديورلک نسخه تابلان بوق. اسمانگ حرکاتنه اعتنا قيلمق بيک مهم امر ایدی. مونگ سبندن کوب غلطلر واقع بولادر. ايمدی کوبره ک يازدم، سزنی اوگره تکان کبک بولدم. حاشا لله شوندي توکل، اوزمنگ يو فن که کال اخلاصمدن، سويله گان وقتده کوبره ک سويليم، يازغاز وقتدمده کوبره ک يازام. عفو بيوره سز. قرآن مسئله سی نيچوکه بولوب قالدی؟ سزنگ وقتنگ ضايع بولووی ايچون خيف واقسوس. قويسه گر بولماز ايديمي؟ انشاءالله سز که خلف بولغان کيمسه هم سزنگ طريقنگزده بولور. مفتينگ رائي ده شولای کورندی. الحمد لله بويله خير اشني سز قيلدگر. اجري انشاءالله سز که بولور. شوگا صرف قيله حق وقتنگرني موندن صوگ توارنجگر اتمامنه صرف قيلسه گر اولی بولمازمی ایدی؟ بخاريلردن شايد مکتوب آلمشدر سز. نجبيدن مفصل بر مکتوب آلم. باشي فارسی العبارة يازلوب، بعد «بخارا» اسمی ذکر ابدلگانده حتی ايکيشار مرتبه «شريف» و «مقدس» ديب تا کيد قيلمش. صوگره تورکی العبارة يازوب بخارادن و آنده بولغان احوالاتدن بی نهایت شکايت ايتوب تناقض قيلمشدر. غالبا اول خط بخاريلر قوليه توشوب منظور امير سبي التديير بولور ديب فکر ايتوبده صوگره نوغای قولی ايله روسيه که ييارله چکنی ملاحظه ايتديکنده دم و تقبيحده، مبالغه قيلمش بولسه کیره ک. زيرا که اول يچاره فقيرنگ هزل و مزاح طريقی ايله «بخارا» نی دم ايتوب يازغان خطلرم سببلی

(۱۳) فضيلت پناه مکرم استاذ اجمدمز که بعد از عرض مراسم خلوص و بنده گی... تاريخنگرني اتمامه همت بيورميسزمی؟ فرصنگر بولغانده خوانين بلغاريه نگ تاريخرني، تاريخ ولادت و وفاترني، عالمرني ممکن و معلوم بولغان قدر جمع و ترتيب قیلوب ييارمکنگر معقول بولمازمی ایدی؟ کذلک آل چيننگر و سلاطين تیموريه دن هر نی معلوم بولسه ولادت و وفات و سال جلوسلرني ممکن قدر تحقيق و تفصيل ايله همده ماخذلرگزني تفصیلا بيان ايتوب جدول ترتيب قیلوب ييارسه گر ياخشی بولور ایدی. سنه لر قطعاً معلوم بولماغانده تقریباً و تخمیناً بيان ايتلو هم کفايت قیلور. تخمین وقتنده، قرآینی يازمق کیره ک. تاريخنگرني اتمام قیلورغه بيک کوب خدمت لازم، همت بيورسه گر انشاءالله ميسز بولور. آنده غی پويچيتل آرقلی لازم کتابلرگزني پتر بورغدن صورتسه گر شايد يياررلر. لکن فقير ايله سويله شدیکگر چه الک تمام قیلوبده کیره ک کتابلر ايله صوگره دن مقابله قيلسه گزده بولور یا که فقير که حواله قيلسه گز شبهه لی يرلرده موندانغی کتابلر برله مقابله قیلوب ييارر که سعی ايتار ايدم. شوندي کتاب بولغانده طبع و نشرینی آفادیميه اوز اوستينه آلماسده انشاءالله امداد قیلور. الحاصل تاريخنگرنگ غرض اصلیمی تاريخ علوم بولسون، تاريخ وقایعنگ علم که فی الجمله تعلقی بولغان ايچون یعنی رواج و کسادا اعتقادا و مذهبا، طفیلا مذکور بولسون ایدی. موندی تاريخ که بز کورگان کتابلرده هيچ کيم سبقت قيلمامشدر. بلای عظيمدرکه

سزنگ مسموعکز یا کہ کورگانکز بارمی؟ امراء دغلاتدن بابر ایله معاصر میرزا محمد حیدر کورگانکز تاریخی کہ اصلی فارسی لسانی اوزره یازلوب «کاشغر» تورکیسنه ترجمه سی بار (بلی سز ترجمه سینی کوردگر). شونک فارسیسی تابلامازمی؟ فقیر صاتوب آور ایدم. موندہ دارالفنونده بار، لکن غایت یا گلش. یاخشی نسخه تابلسه مالک بولور ایدم. قرآن باصدرو مسئله سی نیندی قرارده؟ بو کون آثار قدیمه جمعیتنگ کاتبی ویلیامنوف ایله اثناء مذاکرده قازان واطرافنده بولغان آثار قدیمه حقنده سوز چیقدی. سزنگ مسجد کزده بولغان تاش یازووندن ایلمینسکی نسخه آوب جمعیت که بیارگان ایمش. لکن کیره گنچه قیلوب یتشدرمامش. اولا بو تاشنگ قایدن موندہ توشووی حقنده قازان اھالیسی آراسنده بولغان روایتی یازماغان. ثانیاً «بولوخی» کلمه سینی «بولوچینی» دیه «بولوق» فعلندن اسم فاعل مطالعه ایتوب صا تاشدرغان. ویلیامینوف اوشبو تاشنی یاخشی قاراب یازوگر حقنده سزدن یازوگر نی همده مونگ حقنده قازان اھالیسی قاشنده بولغان روایتلرنی، قبر تاشینگ صاحبی کیم بولوق کیردک؟ ایکانلگینی، تاشنگ طول، عرض و سمکی نی قدر بولوب و نی بردن تابلوینی، یازولرنیک یوغالغان یری نیندی اورنلر ایکانلگینی وغیر موکا متعلق نرسه لرنی تمام بیان قیلوب بیاروگر نی التماس قیلدی. شوبله ایسهده بو تاش بر قدر معلوم. آرخری باقچه سنده بولغان تاشدن صنعت فوطوغرافیه ایله آلوب اوچ دانه نقش بیارمشلر لکن اوقو هیچ ممکن توگل. سز لر شونی اوقی آماز سزمی؟ اقل مراتب سنه و اسملر فی الجمله اوقولماز می؟ حاضرندہ قش وقت بولغانلقدن مونی یاز کون قارارسز. اما مسجدده بولغان تاشنگ بیانینی تیز بیاروگر مطلوبدر. «بلغار» غه دائر خبرلرنی معتبر و اھیلرنی جیبوب افواہ عوامده بولغان اخبار واعتقادلرنی، صحیح و سقیملرنی، مفصل و جمیع احتمالاتی بیان ایله یازسه کر واوز قاشکرده صحیح بولغانلرنی مع ادلتها بیان ایتوب باشقه لرنی مع ادلتها رد ایتسه کر الوغ اش قیلغان بولور ایدگر. قازان اطرافنده «تکھ تاوی»، «ییلان تاوی» اسمنده اورنلر بار. اعتقاد عوام اوزره مونلرنک وجه تسمیہ لرنی، بولسه بعض آثارلرنی یازمق «آثار قدیمه» جمعیتنه خدمت حساب ایتولنور. روسیہ لور قازانتی ضبط ایتکانلرنده مسلمانلرنک عالملری یوق ایدیمی؟ کتاب و آثار علمیلری هیچ قالما دیمی؟ خانلرنک کتبخانلری بولما دیمی؟

۱۲۷۷ نجی بل.

کوب جفا چیکمشد. زیرا کہ بخاراده فلان ملا پیتربورغده بر کیمسا ایله خط یورتوشه و توری خبرلر یازیشه ایمش دیب مشهور بولوب حتی بعض خطلر امیر قولینه توشوب آنک بختہ اول خطلرده کوب مذمت سوزی بولماغان تقدیردهده ۳۹ تاییق یمکی مقرر ایمش. بو خصوصده کوب تفصیل یازمش. اولگی یلدرده: «شوندی مزاحلرنی کوب یاز!» دیب یازادر ایدی. حاضرندہ غیاث وهم نجیب: «ایک وایک» دیب یازالر. مخدوم، ترک بخاری قیلوب سیاحت ایتمک نیتیده بار کبک یازادر. واقعا ظن فقیر اوزره بخارا رسمنچه فی الجمله عقیدت تحصیل بعدندہ تفسیح ایچون «هرات» و «بغداد»، «موصل» و «شام»، «مصر» و «استانبول» شهرلرینه سفر قیلوق مناسبدر. لکن آدم تپوردر، بوبله همت قولندن کیلورمی؟ غیرلرندن خط آغانم یوق، سزگه شاید یازمقدہ لردر. ملا عبدالحبیر هنوز بر اورنسزمی؟ نی ایچون جنوب طرفلرینه سفر ایتمی شول قزلبجارده طورادر؟ سیاحت دیگن نرسه غرض صحیح بولغانده کوب یاخشی نرسه ایماز می؟ حاضرندہ عیالسز و تعاقی یوق چاغنده روم، مصر و شام باروب بر طرفدن بدایع صنایع الهیہ نی تماشا وایکنچہ طرفدن تکمیل فنون حاصل بولور ایدی. قازانده بو کونده قرآن مسئله سندن باشقه دخی نیندی مسئلهلر بار؟ ابن خلدوتی کوب مطالعه قیلدگر می؟ آنک باصمه «تاریخ بربر» ی بار ایمش. فرنگستانده باصلمش. اگرده قولغه توشسه البته سزگه بیارم. مینده نوغای خطی بر «جهان نما» بار. اوتکان سنهده ۱۵ تنکه گه آوب ایدم. نقوش و رسموی یوق، سزگه حاجت ایماز می؟ خان ملاسی ملا شاه احمد مرحوم ترکه سنده ابن الجوزی ننگ «دریاق الذنوب» نام وعظ کتابی مع التکلف فی المبارة بار. بیک الوغ ایماز، الله اعلم سکر، توقز تنکه قدر بها قولمشد. امام غزالی ننگ «کیمای سعادت» نام فارسی المبارکہ «احیاء علوم» کبی دورت ربع که مرتبدر. بیک نفیس خط ایله یازلمش. ۲۵ تنکه قدر سوریدر. تفسیر قاضی بیضاوی، فرنگستان باصمه سندن ۱۵ تنکه سوریدر. مخلصگر: الحفیر حسین بن فیضخان. ۱۸۶۰ نجی بل ۱۶ نجی آوغوست. (۱۲۷۷ نجی یل ۱۰ نجی صفر). (۱۴) فضیلتپناه سعادت اکتناه استاد اکرم و امجدمز. بخارا ننگ امیر نصرالله بهادر خان وفات بولغان، شاید خبری سزگه هم ایرشمشد. تفصیل ترجمه سی معلومکر بولوونده شهبه مز یوق. فرصت بولغانده بزرگه هم یازسه کر کمال عنایتکردن بولور ایدی. آل چینگر ننگ نسب نامه لرنی یعنی تواریخ ولادت والجلوس (اگرده پادشاه بولمشلر ایسه) والوفات باشلاب ایدم. شیبانی ما وراہ النهرلرنی تمام غه قریب ایتدم. لکن حاضرندہ توقاب طورام.

ایلیا ایلیا اوغلی میچنیکوف. (۱)

متفکر لگی. اوتکون مقاله منگ آخرنده میچنیکوف حضر تیرنیک
متفکر لگندن بحث ایونی وعده قیلغان ایدم. مونه حاضر شوکا
کرشمکچی بولام. فیلسوفلرنگ بعضیلری میتافیزیکا (ماورای
طبیعت) تیکشروب اوغراشالر، قایسیلری کوز آلمزده طورغان
«طبیعت» ننگ اسرار و دقایقن کشف ایتەرگه طرشالر. میچنیکوف
اوشبو سوکغیلر جمله سندن اییدی؛ آننگ آیق عقلی، میتافیزیکا
مطویاتینه توغل ایتودن یراق اییدی؛ بو حکیم، «پازیتویست»
(تجربه و عملیات طرفداری) بولوب اول، اوزینک فلسفی نظرلرینه
اساس ایئوب انسانتی، آننگ منفعلن و مسئلهلرن قوبغان اییدی.
میچنیکوفنک فلسفی بحثلرندن توب مقصد، آننگ فن یولنده
عقللرنی حیران ایتیرلک درجه ده گی فعالیتدن غایه امل - انسانک
سعادت اییدی. میچنیکوف یاش جاغنده طبیعت انسانیه نی دقت بله
تیکشرگچ بیسیمیست (بدین) بولوب ئهورلگان اییدی.
انسانک بدننی شول درجه ناچار توزولگان، که بو بدن بله
بیلنه مزده گی آور احوالگه مقاومت ایتو غایت چیتن، حتی
مکن توکل ...

بالا، غایت ضعیف و عاجز، مک تورلی آورولرغه هدف
بولورلق کیلش طووا. آدمده تناسل آرزووی بلوغ یاشندن ایرتهدک،
اجتماعی احوالک آگا اویله نورگه ایرک بیروندن کوب نلک
اویانا، تناسلگه میل قارتلرده ده قالا، حالبوکه اول میانی اورنینه
کیتورولک قوت ایندی آلرده بتکان بولا. مونه، بولار، بیچاره
انسانک طبیعتده گی کیمچیلکلرنگ بعضلری.

میچنیکوف، انسانک بدننده گی کیمچیلکلر جمله سندن دخی
شونی صانی: بزنگ بدنمزده فایداسز، هیچ بر وظیفه لری بولماغان
۱۰۷ لهب اعضا بار؛ بولارنگ بزم حیاتمز اوچون کیره کلری
بولماسده، آلاز اوزلرینه، رزقلانور اوچون بزنگ کوب قاغز
وغیرتمز (ئینیرگیمز) نی صوروب طورالر. اول اعضالرنگ بعضلری
اوشبولار: آرقا سویه گینگ قویروق یاغنده غی دورت اومورتقا
(فقره) سی (Копчикъ)؛ بو یغه بیتکان آدمده اون اوچنچی
بار قابرغالر، قولاق یومشاقلری، صوقر اچه کنگ یاینه اوسوب،
آرتوب طورغان ایهرجن (۲) ویک کوب باشقلر. بو اعضالرنگ
قاپو برلری (مثلا صوقر اچه کنگ ایهرجنی)، فایده سزغنه بولو
بله ن قالمیلر، بلکه تورلی آورولرغه سبب بولوب، بزنگ بدغز
اوچون طور آقندرلر. میچنیکوفنک بیسیمیستلگنده انسانک

(۱) باشی ۱۵ نچی توبیرده.

(۲) بز بونی «صوقر اچه کنگ ایهرجنی» ذیب یورته چکمز.

آورولرغه وئولمگه هدف بولوروی برنجی رول اوینی اییدی. یعنی
آدم بالاسینگ ئهلیدن - ئه لی آوروب طورووی و نهایت ئولوروی
یاش متفکر نی مأیوسیتکه وصاغشقه توشورگان اییدی. اوزینک ۱۸۷۷
یل باصاغان بر مقاله سنده: «شول کولگه کیه: بو آدم بالاسینگ
بدنی شول قدر ناچار توزولگان، که درستن ئه بیتکانده، یاشاونگ
هیچ معناسی یوق» دی.

صوگره میچنیکوف انسانک فردلری هم جماعتلری و ملتلی
آراسنده غی تنازع بقا (یاشاو اوچون کوره شو) نی تیکشره، لکن
بوده آنی آتیمیستلگه (نیک بیندلیکله ایلتمی) آلوب بارمی، بالعکس
اول «کیک معناسی بله ن تنازع بقا» دیگان مقاله سندن: «حیات
ئوچون کوره شده اهلیتی واستحقاقلی کشیلر جیکمی. بلکه چاره
وسیلهلرنگ یاخشی و یامان تیکشروب طورماغان ئه رسزلر جیکه.
ناموسلی سوداگر بوله، ناموسسزی بابی. فوق العاده استعدادلی
و مدنی هم عالی یونان ملتی حیات صحنه سندن توشه، «پیر» که
(-نلیاتقه) باغلانغان قطاینگ ۷ مک یاللق عمری بار؛ هنوز یاشی،
آرتا، کوبه به ...» دیگان فکرنی سرد ایته. مونه بو حاللر آننگ
بدینلگن و حیاتی بیهوده دیب اعتقادن آرتدرالر.

لکن شوندی فلسفی نظرده، بو یاش عالمنک غیرتن
جیمرمه دی؛ آننگ طبیعتده گی چیکسز قوت، بدینلکینی آننگ
روحینک اوزه گینه بیهرمه دی؛ اول هنوز تدقیقاتن دوام ایتدردی.
یش یل اوظدی. میچنیکوف ۳۹ یاشکه بیتدی. اوزینک اعتراف
قیلویشه کوره؛ اول ئه لی بو وقتده حیاتقه نظرن اوزگهرغه گن
اوزگه رتوون، لکن آننگ بیسیمیزمی بایتاق یوموشاغان.
اول ایندی، «طبیعت انسانیه» نک ضعیفلیکینه قارامیچه، عقاغه
نیگزله نگان اخلاقی قانونلر یاصاونک ممکنلگن سیزه باشلاغان.
شول چورلرده اوشبو مشهور بیولوغنگ دماغنده، برنجی مقاله ده
یاد ایتلگان «فاگونصیتوز» نظریه سی پشه باشلاغان. مونه بو نظریه،
میچنیکوفنک حیاتقه یاخشی کوز بله ن قاری باشلاوینگ نیگری
و آندن سوکغی فنی تدقیقات و خدمتلرنگ یولباشیدر. ۷ یل،
بو نیچه اوشبو نظریه اوستنده اشله گانده حکیمنگ «حیات انسانیه غه
طنج و شاد قاروی» ده آرتقاندن - آرتا بارا اییدی. ایندی
میچنیکوف حیاتقه طور معنا بیره باشلی، قرق یاشلک عالمده حیات
آرزوسی اولگیدن ئه لله نیچه درجه کوچیه؛ باشده حیاتک
نیچون بیرلگانلگن آگلایمیچه آبدراغان اوشبو ذات، ایندی
«حیات، حیات اوچون بیرلگان» دیگان نق اعتقادقه ایبه بولا.
اوزینک لابوراطوریه (عملیاتخانه) سنده کوب یاللر ئوزلکسز
اشله و نتیجه سنده مکمله شددرلگان «فاگونصیتوز» نظریه سی
صاحب ترجمه ننگ روحنده عجیب بر انقلاب یاصی، بو نظریه

قاراغانده، قارتاق کونلر نده نغراق سیزله لر، یعنی کشی قارتایغان صاین حیاتی آرتغراق یاراتا، ئولمدن کوبرهك قورقا... میچنیکوف فکر نچه، انسانده یاشا و طویغوسی کوچه بیگان صاین، اول حیاتدن مقصد بولغان نهرسه لر که اهمیت بیرمی، چونکه آنک قاشنده حیاتنگ اوزی بیک مهم مقصد بولوب ئه ورله. حیاتی یاراتو «شیخ فانی» لرده ده بتمه گانلکدن، قارتلقده انسانده بر تورلی صاغش پیدا بولا، ئولنگ یاقلا شووی آنی بیگرهك قورقتا... انسان وقتسز قارتایا، عاجز بولوب قالا، حالبوکه آنک افراط یاشیسی کیله، آکا ئولم خوفی استیلا ایته...

یوغاریده ئه یتلگانچه، بدنم زده گی اینک یاخشی عنصرلرنگ هلاک بولووی، ایرته قارتایوومز، باشلیچه اچه کارمز که طولغان غیر متاهی میقروبلر طاراتقان زهر بلن اغولانومزدن کیله. اچه کارنگ کویسی فایده سزغنه توگل. بلکه غایت ضررلیدر، چونکه آلا ر تورلی آورولرنی ضودروچی میقروبلرنگ او یاسیدرلر.

یووان اچک اوزی، صوقر اچه کنگ ایهرجنی قیلندندر. صوگ یلرده یاصلغان بیک کوب آپیراتسیه (عملیات جراحیه) لر بلن ثابت بولدی، که یووان اچه کارسز گنه توگل، نچکه اچه کارنگ بایتاغندن باشقه ده انسان یاشی آلا، آشده بیک هییت هضم ایتله. لکن بوندی آپیراتسیه لر بیک قورقنچلی؛ حاضرگی کونده قارتاق بلن کوره شو یولنده اول «آپیراتسیه» لرنی عمومی قورال ایتوب میدانه چغارغه یارامی البته. بختکه قارشى، میچنیکوفنگ وشاگردلرنگ اجتهادلری سایه سنده، اچه کارده گی ضررلی میقروبلر بلن کوره شوونگ اصوللری طابلدی ایندی. هر نهرسه دن نلک، بز اول ضررلی میقروبلرنگ اچه کارمز که کرولرینه مانع بولورغه طرشو لازم. بونگ ایچون، بیرگه، خصوصا تیرسلی بیرگه تیوب اوزاق یانقان نهرسه لر (مثلا چی طاملرلر و باشلچهلر) آشودن صاقلانورغه کیرهك. بوغنه ییتمی. بز، اچه کارمزگه، بدنمز اوچون فایدالی، تگی ضررلی باقتیریه (میقروب) لرغه دشمن «میقروبلر» کرته آلامز. بوندی فایدالی میقروبلرنگ آچوب قویورغان سوتده - قاتقده، پراستا کواتاده بولغانلغن برنچی مقاله ده هم ئه یتکان ایدک. میچنیکوف توصیه ایتکان قطق، بزنگ اول تاتارلری اویوطا طورغان قاطقنگ عینی دبه رگه یاری. دیک، میچنیکوف فکر نچه، حاضرنده یووان اچه کارنگ میقروبلری بلن بدغزنگ زهرله نووینه قارشى بزنگ قولم زده قورال بار ایندی. اگر بدنم زده گی یاخشی عنصرلرنی کوچه یتسهك اچه کرده بیرلشکان میقروب عسکرلری اورنینه بدنمز اوچون فایده لی میقروبلرنی اوطورتا آلسهق، بو تقدیرده بزنگ قارتایوومز مرضی بر حال بولمچه، فیزبالا گیجسکی حال (بدننگ طبیعی حالی) گنه بولوب ئه ورله چک. میچنیکوفنگ

تأثیری سببلی حکیمده، انسان بدتنده گی آهنکسزلك - انتظامسزلق (آورولر و قارتلق) بلن کوره شوونگ ممکنلگنه امید و ایمان آرتا کوچیه. شول اوق نظریه حکیمنی بیک مهم تدقیقلر و خدمت لرگه سوق ایتله. بو تدقیقلردن اول، اوشبو نتیجه نی چغارا: حسابسز آدملرنگ ایرته ئولورینه سبب بولغان، بدنده گی انتظامسزلقنک باش سببی - اچه کارمزده گی میقروبلرنگ طاراتوب طور دینی زهرلر بلن زهرله نوومزدر.

دیک، دشمن کشف ایتلدی، بولنگ اینک چیتن ئولوشی کیچلدی؛ آرماس - ظالماسدن، «انساننگ سعادتى» اوچون مجاهده ایتوچی اوشبو ذات، در حال اشنگ ایکنجی یاغینه - دشمنانی هلاک ایتو چاره سن ازلرگه طوتونا. دشمن ئه لی آیاقدن یغلغانی یوق. اول اوزینگ استحکام - اقوبلرینه نق بیرله شکان، اول، البته، اوزینگ یازیتسیه - تیزگنه، اوچوزغنه بیرمه یه چک... لکن بزنگ قهرمانغز، مظفریتکه چاره، دشمنانی نیچک ایزره که یول طابدی.

صوگ میچنیکوفنگ حیاته یه یاخشی کوز بلن قاراوی نیدن عبارت؛ ژان - ژاق روسو: «صانع قولندن چقاندنه هر نهرسه یاخشی بولغان؛ بار نهرسه نی انسان بوظوب بترگان» دی، اما میچنیکوف بولای دی: طبیعت، انساننی ناچار یاراتقان؛ انسان اوزن اوزی تکمیل ایتره که تیش.

انسان بختسز؛ اول، تورلی قصورلر، طبیعتده گی انتظامسزلقلر بلن آزابلانا - آورولر، وقتسز قارتایو، عمر بویی ئولمدن قورقو بلن جفالانا. مونه شول «انتظامسزلقلر»، باخصوص، ئولمدن قورقو انسانلرنی «دین» ایجاد ایتارگه ئه یده دی؛ عمرن محنت و قورقو بلن اوزدرغان انسان، «آخرت» کونده گی «وعده» لردن اوزینه یووانچ ئزلیدر... شول اوق «انتظامسزلقلر» انساننگ بدینلگن موجب بولا، و تورلی فلسفی سیستملر هم شوندن نشأت ایتله لر.

دین، انساننگ فکرن بیردن کوگه، ئولمدن «بعث» که کوچروب ایچماسام بر آز تسلی بیره؛ اما فلسفه، بزگه آنی ده بیره آلمی. مسئله همان حل قیلنماغان: انسان هنوز اولگیچه بختسز؛ چونکه بو بختسز لکننگ توب سببی بولغان «طبیعت انسانیه ده غی انتظامسزلق» بوتونله ی بترلمه گان ئه لی.

میچنیکوف فکر نچه انساننگ فاجعه سی مونه نهرسه ده: انساننگ آچلو و یاقترووی کوب وقت تلی، حالبوکه، بدنی دائما زهرله نوب طورو سببلی آنک عمری بیک فسقا بولا.

بزنگ طویغولرمز، بوتون حیات روحیه مز بیک آقرن آچلا: مثلا، گوزه للك طویغوسی بیک صوگ پیدا بولا، تاسل طویغوسی باشکه قاراب اوزگه روب طورا. بو صوگ قیلر یاشلك کونلرینه

میچنیکوف حضرتلری، اوزی ازله گان حقیقتنی طابدی، انسان اوزیتنگ جسمانیات یاغن تکمیل ایتهرگه، «طبیعی» قارلقغه باروب ایتهرگه «طبیعی» ئولم بلهن ئوله رگه تیشدر. حفظ صحت اصولرن دقت بلهن کوزه تو، آورولرغه سبب بولغان میقروبلرنگ تأثیری بلهن آرمی - طالعی کوره شو، ساده و پاک آشرنی غنه آشاو، تکلفات و اسرافدن طیبو، اوته پایلق و اوته فقیرلیکدن صافلانو سایه سنده «طبیعت انسانی» نی بر درجه توزه توب بولادر.

باشلر: «حیاتنگ لذت لردنن فایده لاناغز» دیب، ایرته قارتاینا، وقتسز ئولم کیره طورغان اشلرگه مرتکب بولالر. اوزاق و طنچ یاشیسی، شاد و ماتور ئوله سی کیلگان کشی بوندی فعللردن صافلانورغه تیشیلیدر.

میچنیکوف فنکر نچه، شول طریقه یاشا گانده سعادت بشریه حاصل بولاجق و حیات بشریه نك مقصدی ده طابلاجق. بو مقصد نمره لی یاشک اوظدرو، طبیعی روشده قارتایو هم طبیعی چیکگه بیتوب ئولودر. بو حکیمنگ فنکر نچه، اگر انسانلر شولای یاشاسلر، ملئر آراسنده برلك حاصل بولاجق، تورلی اختلاف و مصادمه لر بته چکدر. انسانلر ئه لیگه چه، دیتی امللر ئه یله نه سنده اوبوشقان کپی بوندن صوگ آلا، اوشبو «طبیعی حیات» املی ئه یله نه سنده اویوشورغه تیشیلیدر لر.

بزر، البته، بو املی حیاتقه نائل بولا آلمیمز، اما بزنگ بالارمز، شبهه سز، بو مقصدنی میدانغه کیترو یولنده بر نیچه آدوم آطابلاجق؛ صوگره هر بر بوون، آقرن، آقرن اوشبو جیتن مسئله نی حل قیلورغه یاقنایا باراجق، آخر الامر بشریت جن بختک ایریشه چک. لکن بوننگ اوچون منفی و مثبت یك کوب و دواملی خدمت کیرهک: تورلی و هملر و معناسز اعتقادلرنی جیمرو، کوب عادتلر و مقبول قاعده لرنی اوزگرتو، تریه و تعلیمنگ سیستملرن اصلاح قیلو لازم بولادر.

(آخری بار). ع.

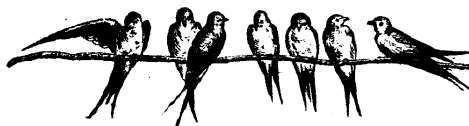
دعوانیچه، اچه کلرده گی ضررلی میقروبلرنی بوتونله ی اوک بترو ممکن بولماغان تقدیرده ده، تهنگه بر تورلی علاج آشاب (تلقیح ایتوب) آلارنی «ضررسز» ایتوب ئورلدرو ممکن بولاجق.

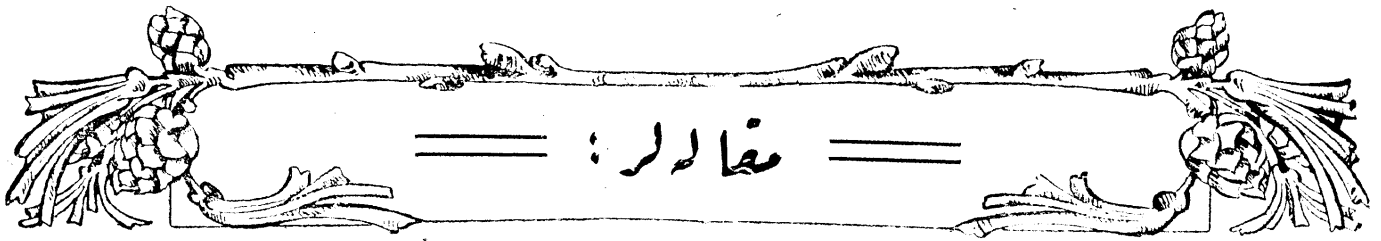
تجربه گه نیگرله نگان فن، شوشی یول بلهن باروب، قناعت حاصل ایتدی. که بو تقدیرده، انساننگ عمری ایکی ئولوش آرتاجق. کشی ۱۲۰ - ۱۵۰ گه بیتوب «طبیعی ئولم» بلهن ئوله چک؛ انسان بو ئولمنی قورقو بلهن توگل، شادلق بلهن قارشی آلاجق، نیتا کیم توراتده یاد ایتلگان پیغمبرلر شولای «دنیا دن طویوب»، ئوله ر بولغانلر. اوشبو تورات پیغمبرلری حقیقده غی قصه نگ اوزینه یا کا بر فکر بیرووی حقیقده میچنیکوف بوبله دی:

«کونلرنگ برنده یوقلارغه یاتار آلدندن توراتنی آچدم، برنجی بابلرنی اوقیم؛ کینه ت هر پیغمبر حقیقده تکرار ایتله طورغان «اول قارتایوب، کونلرندن طویوب ئولدی» دیگان عباره مینم دقتنی جلب ایتدی، مین آکا طوقتالدم. کشی حیاندن طویوب ئولگانده، حیات طبیعی اولاراق توکه نورگه، پشکان ییمشنگ صاباغدن ئوزلوب توشووی کبک ئوزولورگه تیشدر؛ حاله که عادتده قارتلقنگ چیکینه بیتوب ئولوچیلرده ده بز، بوندی «حیاندن طویوب» نی کورمیمز. دیمک، حاضر آدم بالارلی ایرته، وقتسز ئوله لر ایکان. بو حقده اوبلی، اوبلی، شول فنکرگه کیلدم که وقتسز قارتایو، صوگره وقتسز ئولو، بدنده گی چلته لرلرنگ وقتسز و چاماسز طوزووندن کیلدر. بو زمانده شوندی، حیاندن طویغان قارتنی اوچراتویک ایتیریسنی بولور ایدی...»

حیاندن طویوب شولای بولا: حمایه نفس داعیه سی، حیات آرزووی اوزاق زمانلر بونچه دوام ایتکندن صوگ قارتلق کونلر نده سونه باشلی، نهایت ئوزیتنگ خلاقیته ئورله، ئوزن - اوزی انکار قیلا - کشی ئولمنی آرزو ایته، آنی شادلانوب قارشی آلورغه حاضر طور.

شولای ایتوب، یارم عصر بونچه ئوزلیکسز اجتهاددن صوگ

ربا حقیقه

ربای نقره - ربای فضل

(باشی ۱۵ نجی عددده)

شرع شریفنگ شول حکمی اول قار او ده یات کور لسه ده واقعده مونده برده عجبله نورلک نرسه یوق. درست فقیه لرنگ تشبه بالنساء - خاتون لرغه اوخشاو بولماسون اوچون ایر لرگه شول معدن لر دن زینت اسبابی استعمال ایتو حرام ایتلدی، و باشقه شونک کبک سوز لرینه قولا ق صالحه ق عجبله نورمز. لکن اسلام ننگ عصر سعادتده کی اجتماعی و اقتصادی حال لرینه کوز سالسه ق اول وقتده شوشی تدبیر ننگ غایت مستحسن و گوزل بر تدبیر بولو وینه قناعت ایتهرگه مجبورمز. زیره اول عصرده اسلام ننگ اقتصادی حالی فوق العاده ناچار و توشونکی، واردات بوتونله یوق دیه رلک درجه ده آز، دشمن بوتون اطرافدن احاطه قیلغان - چلغاغان. شوشی تارقا و توزولمه گن جمعیتی نق اساسی بر حالگه قویار اوچون، دشمن لر دن صافلانو اوچون نه الله نی قدر بایلق کیره ک. مونه شوندی وقتده نیچک ایتوب آتون کموش نرسه لر ن استعمالدن، آتون کموش زینت اسبابی بله زینتله نودن منع ایتمه سکه کیره ک. حاضرگی زمانده ده بیت اقتصادی آورلقغه توشودن قورققان یا که بالفعل شوندی آورلقغه توشکن حکومتلر، گرچه آتون، کموش نرسه لر ن استعمالدن اوزب منع ایتمه سه لده خلقنک اول نرسه لر نی حکومت خزینه لرینه تاپشورلن توصیه ایتلر و شولای تاپشورونی خلقنک ملی طویغولرینه وطنی حسیاتلرینه یوکایلر. گیرمانیه، فرانسیه و آنکلیاده بولغان واقعه و حاللر بر مزگده یه شر ن تو گلدر. مونه شول حال لر نی اعتبارغه آغانده شارع کریم حضرت لر نینگ آتون، کموش نرسه لر ن استعمالدن طیبوی و آندی نه بر لر نی آغانده وزنده تیگر لکنی شرط ایتووی وقتینه قاراب اقتصادی بر تدبیر یکنه ایدی دیه رگه مجبورمز هم واقعه شوندن باشقه بر نرسه تو گلدر.

موندی نرسه لر نی آغانده اولچلب آورغه کیره ک بولغانلقدن و شارع کریم طرفندنده یاصاغان و اشله گن ایچون بر حق قویلمغا نلقدن آندی نرسه لر نی اشله وچیلر کوب بولمایاچاق و شولوق جهته ک نظرا

خاتون - قز اوچون آتون، کموش دن بولغان زینت اسبابی بله زینتله ننگ ممنوع بولماسه ده آنلر ننگ آندی نرسه لر بله یاصانو و کینولری غایت آور حالگه کیله ایدی. یعنی موندی نرسه لر نی آغانده وزن - اولچولر نینگ تیگر بولون شرط ایتو بله شارع کریم حضرت لری خاتون لر ننگ بو اسباب بله بیزه نولرینه ده بر کیره یاصاغان ایدی. مونه شارع کریم حضرت لر نینگ بولردن یاصالغان زینت و باشقه اسبابی که شول طریقه نظری سویله دگمز و جهلر نی کوز آلدینه آلووندنر.

شونلقدن حاضرگی زمانزده آتون، کموشدن یاصالغان نرسه لر نی صاتوب آغانده استه سگنه نیندی اسباب بولسون اولچولونگ لزومی یوقدر. شولایوق فقیهانگ کورسه نکان حیله لری کبک آتون نرسه سن آغانده کموش آقچه بیرو، کموش نرسه سن آغانده آتون آقچه بیرونگده لزومی یوق. زیره یوغاروده سویله ومزگه کوره آتون بله کموش شرع نظر نده غنیت اعتباری بله بر خستدن اعتبار ایتلگانه اگر آتون نرسه سن آتون برابرینه آغانده ربا بولا طورغان بولسه، آتون نرسه سن کموش برابرینه آغانده ده ربای نقد بولادر. یعنی متفقهلر ننگ شول حیله لر یکنه ربای نقددن قوتقارا آلمی. بلکه بزنگ دیدگمز کبک بو معدن لر دن یاصالغان نرسه لر حقیقه غی اسلام ننگ تعلیماتی وقتینه قاراب اشله ننگن اقتصادی بر تدبیر گنه ایدی. ایندی اول وقتنک اوتووی سببی اشله ننگن تدبیر ننگ حکمی ده ساقطدر. یعنی بو معدن لر دن یاصالغان نرسه لر نی آغانده زمانمزده معروف بولغان یوللر بله آلو شرع شریف نظر نده ده حرام تو گل؛ آتون نرسه سن آتون آقچه برابرینه آوگرچه وزنلری متفاوت بولسه ده درستدر. زیره وقتلی تدبیر اولاراق، شول معدن لر دن تورلی نرسه لر یاصا وچینگ شارع کریم حضرت لری طرفندن، خدمت حق لغو ایتلگن بولسه ده ایندیگی حالده آنا رغه خدمت - اش حق توله ودن مانع قالماغان. شولایوق حاضرگی زمانده آتون، کموش معدن لر یه ده مطلق صورته سودا علامتی ایچونکنه استعمال ایتلمی؛ بلکه اقتصادی حال لر ننگ کوته رلووی و اوسووی آرقاسنده آنلر ده مال اعتبار ایتله در. هم ده آنلر ننگ وجودی ده فوق العاده کوبه یکنه آنلر دن یاصالغان صابا و باشقه نرسه لر نی استعمال ایتوده عصر سعادتده کی کبک حرام کوبیچه قالماغان یعنی عصر سعادتده

ضعیف‌نگدن یقین‌نگ یوقلغندن کیله در. زیره بر نرسه‌نگ بارماوینه یقینی صورتده ایمان کیترگن آدمنگ آثارغه اقدام ایتووی محالدر. مثلا نمازنی ترک ایتو یارماوغه اوشانغان و یقین حاصل ایتکن آدمنگ نمازنی ترک ایتووی - قویووی اوتقه کرووی کبک اوک محالدر. آنی قویا ایکن ایمانینگ ضعیف‌نگی سببی قویار.

فقهانگ « حرام نرسه‌نی اشلهرگه کیرهک بولا ایکان اول حرام‌دی، سوگره اشله، آنی حلال دیب اشله‌سک کافر بولورسک » دیگن سوزلری غایت فاحش خطا در. بلکه بونگ کیرسنجه « بر نرسه‌نی اشلینگ ایکن، اول آنگ حلالغی حقنده وجدانگنی قناعتله - ندرلک دلیلر تاب یا که حلال‌دی، حلالغی حقنده یقین حاصل ایت، سوگره غنه اشله » دهرگه کیرهک ایدی. طوغری سوز شولدر. حرامغینه اعتقاد ایتوب اشله‌ودنده شرع نظر نده زور گناه یوقدر. زیره بو وقته ایکی توری گناهگه ارتکاب بولادر؛ بری حرامنی اشله؛ ایکنچیسو وجدانگنی تحقیر. بونگ کیرسنجه بر نرسه‌نی، گرچه عموم طرفندن قبول ایتلگن و کورکم صانالغان عادت بولو جهت‌دنگنه بولسه‌ده اشلهرگه، استعمال ایتهرگه مجبور بولاسن ایکن، آنی اشله استعمال ایتو ممنوع بولماو حقنده اوزگنی قناعت ایتدرلک دلیل تابوب سوگره اشله‌سک بو تقدیرده گرچه حرام‌غه ارتکاب ایکان بولسه‌ده حرامنی اشله و گناهسیغنه بولکه نور. وجدان عذابی کورمسسک. جالبو، که اوزگنی قناعت ایتدرلک دلیلرک بولغانده اجتهادک سببی بوتونلهی مسئول بولماو کده یک قریب احتمال.

بو ایندی دلیل ازله‌رلک آدملر حقنده. آندن عاجز آدملر اوجونده شولوق یول توتلور. آنلرده اول آنگ حلال‌لگی، درستلگی حقنده اوشانورلر، یعنی آنگ حرمتن انکار ایتهرلر. سوگره اشلهرلر. شاید بو تقدیرده وجدان خلافینه بر اش اشله‌نگه‌نگه الله حضرتلری آلدنده مسئول بولماسلر.

ایندی بر نرسه حقنده وجدانگنی قناعتله ندره آلمسک ایکن اشله‌مه، طویل.

کیلیک ایندی ربای نقد حرام ایتلگن آتی نرسه‌دن قالغان دورتیسو نه: بو نرسه‌لر (بغدا، آرپا، خرمة، توز)، اول وقته‌غی عرب قومینگ باشلیجه آزلری ایدی. آنلرنگ طورمشنده ایگ ضرور نرسه‌لر، حیاتی صاقلار اوجونده ایگ کیرهک آزلر شول نرسه‌لر ایدی. شارع کریم حضرتلرینگ شول یعدن منع ایتووی، خلقنی ترف - سیلانو هم‌ده اسرافدن صاقلار اوجون بولسه کیرهک. زیره شول بیع‌نگ و قوعسی ممکن کورلگن احتمال، باری یاخشی نوع بغدا یا که آرپا، خرمة اوجون وزنده بر آز آرتدروب ناچار نوع سندن بیرو صورتده‌گنه واقع‌در. بو سه‌وده ایسه ترف - سیلانو

اشه‌نگن موقت تدبیر ایندی اوتکه‌نگه آلتون، کموش معدنلر ندرن یصالغان نرسه‌لرنی، استسه‌ه صاوت - صابا کی اوی اسبابی، استسه‌ه توری زینت اسبابی بولسون، استعمال ایتو شرع نظر نچده ممنوع توگدر.

شوشی کونده شهر مسلمانلریغنه توگل اول مسلمانلرینگده کوبسندده کموش دنگنه یصالغان بولسه‌ده توری اوی و زینت اسبابی تابلادر. ایچکن باشقه اصول به درس اوقو، اوقو بدعت حق کفر دیب یوروچی ایسی جانلی، کهنه حضرتلر مزنکده هیچ برن استشنا ایتمیچه آلتون یا که کموش دن یصالغان، آلتون یا که کموش بولی ساعتلر آصوب یورولری، شولایوق ایگ شدتلی صورتده انکار ایتدکاری صورت توشورلگن آلتون، کوش میدالدر. نشانلرنی کورکه‌کلرینه تاغوب تفاخر ایتوب یورولری بر مزگده به‌شرن توگدر. مونه طورمشمز شول یوله بولوب طورغانده شارع کریم حضرتلرینگ مقصدن غفلت ایتوب نی دیگه نمزنی آگلاماسدن آقروب باقرولر کولونچدر. اشقاق تولوسی آلتون، کموش اسبابه مالک. قوینده‌ده آلتون ساعت بولغان علمامزنگ کموش قاشق به باللاب چهی ایچکن چاغنده آلتون، کوش اسبابی قوللانمق حرام دیولری جنونغه باشقه نرسه توگل در. بزنگ روسیه علماسنده عجیب بر طبیعت بار؛ اوزلرینگ اعتقادلرنجه بر نرسه حرام بولسه. شول نرسه‌نی اشلهرگه بوتون وجودلری به اشقونانر؛ روسچه اوقو حرام دیویچیلرینگ ایر بالاری گنه توگل قزلری‌ده گیمناز یاده اوقو، موزیقه حرام دیویچیلرینگ بالاری غارمون. اسقریقه اوینی. بو اش بالاری یاغندنغنه توگل اوزلری‌ده شول یوله. مثالیون و باشقه ماتیریه دن کییم کیرهگه ممکن ایکان اوز اعتقادلرنجه ایرلرگه حرام بولغان یفهک چاپانلر مقدس محرابه کرگه نده‌ده ناشلی آلملر. چوین، آق تیمر و باشقه شوندی معدنلردن یصالغان ساعتلر و باشقه اسباب استعمال ایتهرگه ممکن ایکن خصوصی اولاراق آلتون، کموش معدنلر یصالغانلرنی استعمال ایتلر. بوندن باشقه‌ده نله نی قدر نرسه‌لر بار. مینم ایگ عجب‌لنگن نرسه شول بر نرسه‌نگ یارماون اعتقاد ایتدگمی، آنی نی یول به اشلهرگه ممکن بولسون! مثلا اوتنگ پشروون، صونگ باتروون، یچاقنگ کیسوون بلگن و شونلرغه اوشانغان آدم، نیچک ایتوب اوتقه، صوغه کرسون؟ نیچک‌گنه یچاق به بر اعضاسن اشقیسن؟ شبهه یوق شول اشلرنی هیچ کنگ اشله و احتمالی یوق. بر آدم اشل ایکن جانیته قصد ایتو یا که جنون کبک بر نرسه سببی گنه اشلهر. شولایوق، آلتون، کموش اسباب استعمالنگ و باشقه حرام نرسه‌لرگه اقدامنگ حرمتن اعتقاد ایتکن و آنک خراملغینه اوشانغان آدمنگ‌ده آنی استعمالی ممکن توگدر. آندی نرسه‌لرنی استعمال ایته ایکن ایماننگ

باشقه نرسه لرده بولسون بردر. شونلقدن آلتون، کموشکه باشقه نرسه لرده گی ربای نقد حقنده سوزمزی بو قدر نرسه بله تماملیز.

رنای نقد طور یسنده سویله گان سوزلمنگ خلاصه سی شوندن عبارت: آلتون، کموش آچه لرنده ربای نقد حرام در. بو حرمت واق آلتون آچه غه اری آلتون آچه نی آزر اق آرتدروب بیرو طریقچه بولغانده ده (یعنی صرف وقتنده) کموش آچه برابرنه تعیین ایتلگن قمتندن آرتقراق آلتون بیرو صورتنده ده ثابتدر. آلتون آچه بله کموش آچه حاضرگی زمانده بر نرسه اعتبار ایتله در. آلتون، کموش معدن لری و آنلردن یصالغان اسباب طوغرو سنده شارع کریم ننگ ربای نقددن صاقلانو اوچون وزنده تیگزک شرط ایتووی موقت حکمدر. شولایوق آلتون کموش معدنلرندن یصالغان نرسه لرنی استعمالنده شرع شریفنگ منعسی موقت بولغانه حاضرگی زمانمزه بونلرنی استعمالدن مانع یوقدر. بو معدن نرسه لری بله ایرلرننگ زینتله نولریده درستدر. شونلقدن ابن قیم حضرتلرننگ دیدیگی کبک بو نرسه لرده ربای خفیدر. آنک گناهیسی چیکره کدر دهره که لزوم یوق. بلکه بزنگ یوغاروده سویله دگمز دلیلر که کوره بو نرسه لر طوغرو دن طوغرو آلس یرش ایتلگنده ده بر ضرر یوقدر.

ربای نقد حقنده کیلگن خبرلر طوغرو سنده تورلی ملاحظه- لرنی اوتکونده یازغان ایدم. شونلقدن آنلرننگ صحیح بولماغلاری حقنده شول اورنده یا کادن سویله رگه یا که آنلرنی یا کادن جییارغه لزوم کورمیم. ایندی صحیح تابلوب انتقاد ایتلمه گنلری، بردن آنلر صحیح کتابلرده مذکوردر. ایکنچیدن اول خبرلر اورنی کیلگن صابن یازلوبده اوندی ایندی. ربای نسیئه حقنده سویله گان چاغبزده آنلرننگ بعضیلری حقنده تاغنده سوزلمز بولور ئه لی.

ایندی شوی خبرلر که احتیاجی بار آدملر، مسلم (برنجی جلد، صحیفه ۶۳۰ - ۶۴۰) که مراجعت ایتلرلر.

ذا کر آیوخائف. «قوزینتسکی».

قطعه

یوق سوز اول «بختی فلائنگ کیم، فلائنگه تیگ توگل»

یوق آدم اصلنده تیگ، حرمتده آرتق-کیم توگل.

تیگ حیاتده کوب نظام ره تسز، طوباسلقدن ناشی

بر بی چاره ننگ کوچن، بختن ایکنچیلر آشی.

ع. ایسانبیردین.

سهم

اوچوندر. اول وقتده غی خالقنگ - عربلرنک طور مشلری آندی صیلانو کبک نرسه لرنی کوته ررلک توگل ایدی. شونلقدن شارع کریم حضرتلری بو نرسه لرنی آرتلق بله ساتو، آلودن منع ایتکن بولسه کبره ک. بزنگ شول دعوا مزی شارع کریم حضرتلرننگ «عربیه» صورتی کبک حاجت وقتلرنده بو نرسه لرده ده (خرمده) ربای نقدنی درست کوروویده قوتلیدر. زیره بو عربیه بیعی فقهانک دیدگی کبک هدیه ایتلگن آدمدن آغاج باشنده غی بهشل خرمه نی تخمین بله قوری خرمه برابرنه آوغه غه محصور توگلدر. بلکه استهسه کمندن آو درستدر. اهل علمنگ کوبسی شول فکده بولغانلر. ایکنچیدن شارع کریم حضرتلری بو نرسه لرنی اول آچه غه ساتوب سوکره اول آچه غه شول نرسه نی آرتق آلونی درست کورر ایدی. مثلاً یخشی نوع ۵ بو بغانی آچه غه ساتوب، شول آچه غه ۶ - ۷ بو ناچار بغانی آلونی درست کورر ایدی. بو بیع ایسه باری بر ربای نقددر. فقط ئه بله نیچ یول بله یصالغانیدر. شارع کریم حضرتلرننگ شولای ئه بله نیچ یول بله شول سهوده که رخصت بیروویده بزنگ یوغاروده غی دعوا مزی قوتلیدر. زیره ربای نقدنگ بو نرسه لرده کی حرمتیه بز سویله گان یا شونارغه اوخشاس بر سببک باشقه بر سبب بولسه ایدی، شارع کریم حضرتلری شول بیع نی - اول آچه غه ساتوب شول نرسه نوک شول آچه غه آلونی - درست کورمه س ایدی. ایندی بو ئه بله نیچ یول بله معامله ایتو اول زمانه کوره ده بایتاق مشقتلی بولغانه آنی اشله وچی آزابولاجق. مینم شول دعوا منگ درستلگی طوغرو سنده بیک کوب دلیلر کترر که ممکن. فقط آنلرغه احتیاج کورلمه گانگه بو قدر بله قناعت ایتدک. ایندی جناب رسول حضرتلرننگ شول نهیسی مذکور سبب اوچون عربلرننگ اول وقتده غی اقتصادی حاللرن اعتبارغه آلودنغنه بولسه آلتون کموش حقنده غی نهی کبک بونلرنکده موقت بر منهی بولولری ظهور ایتدر. شونلقدن حاضر زمانمزه اورلق یاخشر تو قصدی بله یاخشی بغانیه ناچار بغانیدن آرتق بیروب آماشدروده شارع طرفندن مانع یوقدر.

بونک کیرسنجه طورمش اوچون ایگ ضرور وشونک بله برابر غایت طوققلی آرنی بوطن ۶۰ تینگه ساتوبده آچه سینه ۱۵۰ تینگه حسابلاب بو طلاب بغانی اونی آوچی، سوکره یارتی قش یتدر یتمه س ایکه کنی ده تویمانچه آشارغه تابا آلی، جواش، موردو وایا که روس قارشینه باروچی تملی تاماق ناتار قورده شلرمزنگ حالی بلکه شرع نظرنده بیک ممدوح بولوب بتمه س.

ربای نقد، طورمشمزه، خصوصاً روسیه کبک مدنی زاقونلر بله صاقلانا طورغان مملکتده وقوعسی بوتوناه یوقدر. بو حال استهسه آچه (آلتون کموش آچه لری هم نرسه لری)، استهسه

یاسالغانلر. باشقہ عادتلر دہ آتا، بابا یولاسن طاشلرغہ یاراتمغان بزم
مسلمانلر، قورتچیلیق کسیندہدہ بورنیچہ معاملہ قیلونی سویلر،
اولدہ قورتچیلر، قورتچیلیق کسیندن بیک آز فائده کورگانلر.
حاضرده بر سیمیا قورتدن، بتون جایگہ ۲۰-۳۰ قادات یا کہ
بر بوطن آرتق بال آلا آمادقلرن هر یرده سویلیر.

مونه بو اصولده قورت آصراو، فقط قورتلرنی عذابلاو
بولوب، نه قورتدن ونه بالدن خوجه فائده آلا آمادقیغندن، اول
حقده سوزنی کوب اوزایتورغہ حاجت یوق.

حاضرده اومارطه لر مربع (کوادراتنی) یا کہ مکعب (کویچسکی)
فورماده اشلانوب: روتاؤسکی، لانگستروودسکی، لاینس، بورکی
یوککیر همده دادان، دادان روت، دادان بلات، دادان دیرنوف
اسملرنده بر نیچه سیستمالرغہ بولنهلر. داداننگ «اونیویرسالی»
دیوب آتالغان، بوتکیویچ، هم صالاؤیف دیگان کشیلر طرفندن
اوزگار تلگان سیستمالری بولسده، استعمالده بولوب بولماووی
معلوم توگل. یومری (دوگگهک) اومارطه دن، رامقہلی اومارطه غہ
کوجونی اینک باشلاب چغاروچی بزم روسیہلی پتر ابوانیچ
پراکویف دیگان ذاتدر. اول ۱۸۱۴ نجی یلده، یومری
اومارطه ننگ باشن آجیق ایتوب، شوکار رامقیننگ اوستکی لینیکه لرن
تزو، قورتلردن مذکور لینیکه لرگہ کهرز صوقدروب، شول
کهرزلی لینیکه لرنی اوستکه کوتاروب آلو اصولن تابمشدر. صوکره
بو اشنی یاخشی تقیش قیلوب اساسلی رهوشده بولغہ صالحوچی مشهور
نیمس قورتچیلرندن «دزیرژون» دیگان ذاتدر. بعضیلر، رامقہلی
اومارطه نی باشده اویلاب چغاروچی «دزیرژون» دیسه لرده بو
طوغری کیلمی. چونکہ اول اوزی ۱۸۱۱ نجی یلده طوغان بولوب
پراکویف تجربہ برله اویلاب چغارغانده، اول باری ۳ یاشلک بالا
بولغان.

رامقہلی اومارطه نی تمام قوتاروب قارواغہ ممکن بولوب:
کوبمی قورت، کوبمی بال بار ایکانلنگن، قورت نیچه رامقہنی
قابلاط طورغانلغن بلوب، آرتق رامقہلرنی آلوب اومارطه نی
قورتلرغہ جامالاب، بولمه طاقتاسی برله بولوب قویوب قشلاوغہ
قالدرلور. باشقہ اوکغایلقلری بیک کوب بولغانلقدن، آمریقانگ
همه یرنده، یاورویا مملکتلرننگ کوبسندہ و کوب اورنلرنده
قورتنی فقط رامقہلی اومارطه غہ آصریلر.

ژارونیژ، طولا، اویا، کوستراما بزم روسیہ مملکتندہ
قورتچیلیق کسیمی ترقی ایتکان گوپرنالردر. مذکور گوپرنالرننگ،
کوب اورنلرنده، قورتنی رامقہلی اومارطه غہ آصریلر. دیمک کہ
قورتچیلیق کسیندن فائده ایتیم دیگان هر بر خواجہ، قورتنی رامقہلی
اومارطه غہ آصرارغہ تیوش ایکان.

قورتچیلیق کسیندن نیچک فائده ایتہرگہ؟

یوقاروده غی سؤالگہ جواب بیرماسدن مقدم، «شورا»
اوقوچیلرینہ، قورت تریہ سیننگ بورنیغی حالی برله حاضرگی حالی
حقندہ، بلگانمزجہ بر آریضاحات بیرسک، یوقاروده غی سؤالزگہ
جواب بلکہ اوزندن اوزی چیقار.

بکرمنچی عصرنگ علوم و معارف، هنر و اختراعاتی باشقہ
نرسہلرنی یا گارتقانی شیکلی، قورتچیلیق کسیندہ یا کالوق کرتدی.
اولدہ قورتچیلر «بال قورتینہ» خوجه بولا آلمی بلکہ بال قورتی
اوزینہ اوزی تماماً خوجه ایدی. چونکہ بورونقی قورتچیلر، بال
قورتن اجی قوش بردوگگہ ککہ یابده، اش شونگ برله تمام
بولا ایدی. قورت تله سه طور، تله سه یوق. طورغان تقدیردهده
کوبمی بال جیغان، کوبمی کوچی بار ایکاندن خوجه هیچ خبردار
توگل. شوندهده «بالا قورتنگ بالی، هر توری آوروغہ شفا»
دیگان اعتقاد برله آوغوست آخزلرنده «صوگنی بال» اسمی
برله بال کیسوب آلالر ایدی. حالبوکہ بو وقتده بالنی کهرزلی
کوینچہ کیسوب آلو توگل - Центробъжка - بال آغزه طورغان
ماشینا برله آغزوب آوده بیک قورقچیلدر. مونه شوندی قورقچیلی
حالنگ تیجہ سندہ «بالاقورت» Омшанникъ ده آرق یتمگانلکدن
قشلاب چفہ آلمی هلاک بولغانینہ بیک یش اوچرالادر.

درست، «بالنگ کوب آوروغہ شفا» ایکانلنگن حاضرگی
طب عالمیری ده تصدیق قیلالر. لکن بو حال بالا قورتنگ بالینہ
مخصوص بولمی بلکہ عمومیدر. بالنگ آرتقلنی قورتدن بولمی
بلکہ بال آونہ طورغان چیچگہ دندر. مثلا صومالی آغاجلردن
جیولغان بال: قل طماق (کاتار)، بیزگهک، جاختکه آورولرینہ
بیک شفالی دارودر. اسکارلاتین، دیفتریت، زالاتوخاکیک آورولرغہده
«بالنگ» بیک فائده لی صورتده تاثیر ایتکان دو قور И. Любарскій
یازا. حاضرگی خوجه لر، چن اسمی برله بال قورتینہ تماماً «خوجه»
درلر. حاضرگی قورتچیلر قورتنی، مربع یا کہ مکعب فورماسندہ
اشه نگان رامقہلی اومارطه غہ آصریلر. «بال آغزه طورغان ماشینا»
برله صاف بالیغنه آغزوب آلالر. آمشائیکنی فن اهلارینگ
قوشونچہ اشلیر. خوجه، قورتدن تله سه ایل آیرندرا، تله سه
یوق. اومارطه لر - قورت اویباری بورنلرده، دوگگا کردن

قالغان) بر نوميزنده . طامبوف گوييرناسندن بر اوجيتل ، اوزينگ بر جماعت قورتندن ۱۷ پوط ۸ قداق بال آغانلغ يازدى . روس قورتچيلرنگ کورگازونچه ، هر جماعتدن ۱۰ ر پود بال بولسه ، بزنگ کورگازومزدن بال $\frac{1}{4}$ ۲ ألوش آرتق بولوب ، صاف وارداتده خوجهنگ بختينه $\frac{1}{4}$ ۲ ألوش آرتق بولادر . بوده ييك ممکن اش . تيك قورتچيلق فننده تام معلومات بولو اوسته ، اش بابتده بر آز سهله تليك کنه کيردک . تکرار نه يتهم ! قورتچيلق کسي برله شغلله نگر ! قورتچيلق کسينده مادی - اقتصادى فائده بولغان کبک معنوى فائدهده بار . بال قورتلرنگ چيچکه دن چيچکه گه قونوب ، کوب چيچکه لردن بر تامچي ، کوب قورتلرنگ پودلاب بال جيفانلغ قاراب طوروب اللهنگ حکمتلرينه دائما حيران قالاسکده اختيارسز الله تعالى نك عجيب صنعتلرينه حيران فالوب سجده گه کيته سگ .

لکن قورتچيلق کسينده شوشى ماده لرني اونوتما کر :

(۱) قورتلرني رامقلى اومارطه ده ، بيگه کده مريج فورماده ، دادان ديرنوف اصولنده آصرا کر .

(۲) قورتلر کر ممکن قدر کوچلي بولسون . قورتلرني ۳- ۴ يلدہ برکنه آرتدر کر . يوق ايسه بالسز قالورسز . بالا آيرو برله بال جيو بربرينه «ضد» . قورتلر برسن اشله سه لر ، ايکنچيسن مطلقا اشلي آلمايه چقلر . اورته چه کوچلي جماعته ده تخميناً ۷۰- ۸۰ مک قورت بولور .

(۳) اومارطه باقچه سن ، قوياش طوغاندن آلوب ، باتفاقه قدر توشه رلک قالقو اورنغه ، بال چيچکه لری کوب اورنغه ، اورمان يائنه ، آقرنغه آغان تازا - صاف صو بوينه . بولونلقه ياصا کر . اگر بال چيچکه لری بولماسه ، اوز کر چه چوب اوسدر کر .

(۴) بالني هر وقت Центрабъжка برله گنه آغزوب آلکر . بولاي آغزوب آغان بالکر ، صاف - تازا بولو اوستينه ، کهره زکر کيله چک Сизонъ غه حاضر بولوب ، اوز کر چيکسز فائده ايترسز .

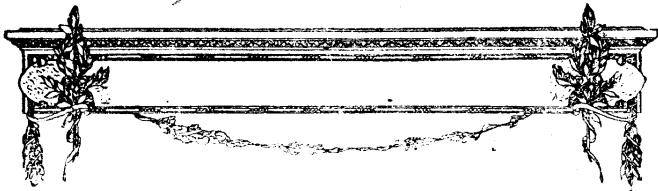
(۵) قشلاوغه ممکن قدر ياخشي آمشانیکلر حاضرله کر . آمشانیکلر کر قوری ، هواسی تيز آوشمنی ، تچقان کبی ضررلی مخلوقلر بولمی و باشقه فنی بر نيچه خصلت لرغه مالک بولسون . آمشانیکلر ۱۵ صومدن ۳۰۰ صومغه قدر باروب توشه لر .

طبيعي قورتچيلق علمي کبی اوزی کچکنه بر فن بولغان علمنی ، ۴- ۵ ماده ده بيان ايدوب ، هر قايسندن طولی معلومات يرو ايچون «ژورنال» صحيفه لری گنه يتماس . مکمل معلومات آلو ايچون ، ايک ياخشي يول ، زيمستوان طرفندن آچغان قسقه مدتلی «اومارطه چيلق قورصرينه» بارو ياکه توبانده ذکر ايتوله چک

ايندی کيلک قورتچيلق کسينگ فائده سينه : قورتچيلق کسيندن باشليچه ۲ تورلی فائده کوررگه ممکن :

(۱) تيك قورتنگ اوزندن فائده کورو . بو قسم قورتچيلر بال صاتوب فائده ايتيلر . فقط قورتدغنه فائده ايتلر . بر اوی جماعتی قورتن ۳-۴ مرتبه بالا آيرتدروب ، شونی صاتوب فائده له نوغه قناعت ايتلر . مثلا ۱۰ جماعت قورنقه مالک بولغان بر قورتچی ، هر بر جماعتدن ۳ ر «ايل» آيرتدرسه ، مجموع ۳۰ کوچ (ايل) حاصل بولور . شونلر ۱۰ ر صومدن ۳۰۰ صوم آقچه بولوب ۱۰۰ صوم مصارف فرض قيلنسه ۲۰۰ صوم صاف واردات بولور . بو - مالنی ايگ آزان بها برله حساب ايتکانه حاصل بولغان آقچه . يوق ايسه ، بزم بو طرفلرده بو سنلرده ، هر جماعت ۱۰ ر صومدن ۱۸ - ۲۰ صومغه چه بولدی . اگر مذکور جماعتلر ، رامقلى اومارطه لرده بولسه ، اول وقتده هر جماعت ۲۵ صوم برله ۴۰ صوم آراسنده حسابلانه . اول وقتده مذکور ۳۰ جماعت قورتتی اورته حساب برله ۳۰ ر صومدن حساب قيلنسه ، مجموع ۹۰۰ صوم آقچه بولوب ، ۴۰۰ صوم مصارف فرض قيلنسه ، ۵۰۰ صوم واردات بولور . طبيعي اشنی بو درجده فائده لی ايتوب يورتور ايچون ، قورتچيلق فن ييك ياخشي بلگاننگ اوسته ، بر آز تجربه برله ، اشنی پشروب اشلی آلورلق زورنغه تدبيرده کيردک .

بالدن فائده ايتو . کوب کشيلر ، شول مقصد برله قورتچيلق کسينه طوتونالر . مثال ايچون ، يوقاروده ذکر ايتد کمزچه ۱۰ جماعت قورتی بولغان بر قورتچی ، هر بر جماعتدن ۴ ر پود بال آسه ، مجموع ۴۰ پود بال آغان بولور . اگر ۵ بالا آيرتدرسه ، يوقاروده غی حساب برله ۱۰ ر صومدن ۵۰ صوم بولور . بالنگ بوطن ۱۲ صومدن حساب قيلسق $480 + 50 = 530$ صوم بولور . ۱۵۰ صوم مصارف فرض قيلنسه ، ۳۸۰ صوم صاف واردات بولو اوسته ، سرمايه اوسوب فائده له نور . بو . ينه مالنی ايگ آزان بها برله حساب ايتکانه حاصل بولغان فائده . يوق ايسه ، بزم بو طرفده بالنگ بوطنی ۱۵ - ۲۰ صوم حتی ۲۵ صومغه يته . ياخشي صاف بالنگ قداغی بر وقتده ده ۴۰ تيندن کيم بولمی . کوب قورتچيلر ، بزنگ «هر جماعتدن ۴ ر پوط بال آلسق» ديوب ايتکان حسابمزه بلکه اشاناسلر . لکن بو ييك عادی اش . ايگ آز حساب برله ۴ پوط حسابليمز . يوق ايسه ، اومارطه باقچه سی ياخشي يرده بولوب ، بال چيچکه لری کوب بولغان يرده بولسه ، ۱ - ۲ يل کوچ (ايل) آيرمغان کوچلي جماعتدن يلقه ۹ - ۱۰ پود بال آلورغه ممکن ايگانلگن ، روس قورتچيلری ، پيتروغراوده ديرنوف طرفندن نشر ايدله طورغان «Пчеловодъ» اسملی ژورنالده هر وقت يازلر . حتی ۱۹۱۴ نجی يده چققان (خاطرمنده

ایسکی اثرلرنی صاقلالو حقنده

۱۳۳۳

• علمی و فنی مجموعه لرنگ برنده اوشبو معنومنده بر خبر اوقوغان ایدک: «ایتالیاده- تورین- شهرنده بولغان عمومی کتبخانه یانغان وقتده مکلر برله سانالا طورغان یازما اثرلر و بیک قیمتی مکتوبلر یانوب ضائع بولغان ایدی. آمریکا عالمدری اوشبو واقعه حقنده بیک متأثر بولدیله، قایغردیلر، یانوب یا که زلزله کبک اشلر سیندن باشقه کتبخانه لرنگ ده قضاغه اوچراولری ممکن، دیب ایسکی اثرلرنی صاقلالو حقنده چاره لر کورر که کرشدیلر و بو طوغوروده نی قدر بولسه ده بایلق قزغانمازغه قرار توزدیله و شوگا بیل باغلا دیله واک باشلاب مشهور کتبخانه لرنگ برنده صاقلانا طورغان قول یازمالردن خصوصاً الوغ آدم لرنگ مکتوبلرندن کلیشه لر یاصاتوب شول کلیشه لر نی باشقه اورنلرده صاقلارغه اکرده باصدرر ایچون صور اوچیلر بولسه کوعی آزمی حق برابرینه بیروب طوررغه کبره ک دیب اتفاق قیلدیله و شوشی قرارلرنی برینه کیترو یوللرینه کرشدیلر».

آوروباده و آمریقاده بولغان عمومی کتبخانه لر توگل حتی خصوصی کتبخانه لرده، یانوب باشقه تورلی قضا و خوف لر که قارشی طوررلق روشده یاصالو عادت ایکنلگی معلوم. شولای بولسه ده بعض بر وقتلرده حسابغه آنماغان و کولکار که کیلمی طورغان اشلر بولوب قویادر. نوشندی کوتمه گان حاللر بولوغه قارشی چاره بولسون ایچون آمریقا خلقلری عمومی کتبخانه لرده کی ایسکی اثرلر و قول یازمالرینگ کلیشه لرینی یاصاتوب صاقلالونی و ممکن بولغان وقتلرده باصوب تاراتونی تیوش کورگانلر بولادر. اکرده کتابلر و مکتوبلرنگ اصل نسخه لری برر تورلی فاجعه که اوچراسه لر، سلامت قالغان کلیشه لر برله باصوب، هلاک بولسه لر تکرار یاصالو یولی حاضردر. هر حالده اوشبو چاره سبیلی قیمتی نسخه لر و یادکارلر صاقلاناچقلدر.

مغرب خلقینگ علم که خدمت ایتولرینی تقدیر ایته آلماساق ده تقدیر ایتوچیلر روشنده کورنوموز و شوشی کمالا تیرینی اعتراف ایتووموز لازم. بغدادغه کرگاندن صوگ تاتارلر، هر تورلی قنلرده بولغان کتابلرنی و عموماً علمی اثرلرنی قرغه ایتوب تیرس توگوچیلر

دستور العمل (روقاؤودستوا) کتابلرن آلوب، آرنگ دیگانهچه عمل قیلو: ۱) Устройство улья ладана. آدیرونوف اثری. ۲۸ رسمده بهاسی ۳۵ تین. اومارطه نی- قورت او یاسن نیچک اشله ر که کبره کلگی «حقنده» طولی معلومات بیرگان کچکنه بر اثر ۷۱. صحیفه ده. ۲) Пчеловодня принадлежнсти (۲) قورتچیلق کسبن یورتور ایچون آچیق فائده لی دستور العمل (روقاؤودستوا)، ۲۳۱ رسمده. بهاسی ۸۰ تین. ۳) Уходъ за пасѣкою (۳) ادوارد بیرتران اثری. بتون دنیا قورتچیلری طرفندن سویولوب اوقولغان بر اثر. اصلی فرانسوزچه بولوب، روسچه ترجمه ایتولگج ۵ نجی مرتبه باصولدی. ۱۶ رسمده بهاسی ۱ صوم و باشقهار.

بزم تاتار مطبوعاتنده، خاباجیق اچتیشیه سندن، ملا اورازوف ترجمه قیلغان کچکنه ۲ جزه لی بر اثر دن باشقه، یونلی معلومات آلورلق اثر بولماسه ده، روس مطبوعاتنده قورتچیلق کسبن بیان ایتکان ۱۰۰ دن آرتق اثر حسابلاندیر. یوقاروده مذکور کتابلرنی یا که قورتچیلق کسبی حقنده یازلغان کتابلرنگ «اسامی کتب» ن آدررغه تله گان افدیله ایچون توبه نده گی آدرستی مین اوز طرفندن تقدیم ایتم:

Петроградъ. Матѣвѣвская ул., 11., ред. жур. «Пчеловодъ».

معلم: اسماعیل دین محمد. (ترویسی او یازی، امین اولی).

شعر:

چدا...

«ع. ب» که یادکارم.

بتون دنیا کیلوب تورسه سیگا قارشی قلیج برله ن، ظالملر، بدبختلر ایزسه لر هب قورقچ برله ن. سینگ طوتقان یولکنی واتسه دشمن اوقلری برله ن. جیره نگچ اقترا، بهاتلری ارغسالر بردن... آداشما مسلککدن هیچ، چدا، توز!.. یالقونن یوتده نهره م ایتمه قدرلی کوز یاشکنی، صزلانوب یوقه... عالی شول خدمتکنگ سین باشنده بول حاضر، هر دم، ایمه باش اول یاوزلارغه، آلاردن ایسته مه یاردم... فرشته دی گناهسز سین بله م کبه ک سینگ، صاف اول، سعادت باچه سنده کبر، راحتلن، هر وقت شاد بول!.. احمد جان مصطفا ی «توکه»

قیلندن «دجلہ» یاغہ سینہ ناشوب توکگانلر ایدی .

بو کوننگ «لوندن» و «پاریژ» لرینہ آلماشدرلمازلق بولغان «بلغار» شہرنی و اتقانلر نندن سوگ بابلر مزننگ بتون علمی اثرلرنی دہ تاتارلر خراب و ضائع قیلغانلر ایدی . اما آمریکا و آوروپا خلقلری (ایسپانیوللر مستثنی) بیک کوب اسلام اثرلرنی کتبخانہلر گہ جیوب بو کون گہ قدر صاقلا دیلر و تمام نسخہ سی برگنہ دانہ بولغان کوب کتابلرنی باصدروب نسخہ لرنی کوبایتدیلر .

ہجری برلہ یدنچی - سیکزنجی عصر دن سوکھی مسلمان دنیاسی ، باشقہلر ننگ اثرلرنی توگل بلسکہ اوز سلقلری ، اوز آنا بابلر ننگ یادکارلرنی صاقلا و غہ دہ کوکل بیرمادی و بو طوغرودہ آرنغہ دہ خدمت کورسہ تہ آلمادی . حتی مونگ تیوشلی اش ایکانلگینی آکلاولری دہ شہہلی . بز اوز عمر مزدہ تاریخی ، علمی و اجتماعی اثرلرنی صاقلا و قول یازمالرنی تابوب بر اورنغہ جیو حقتدہ اسلام دنیاسندہ بر جمعیت تأسیس ایتلو یا کہ شوشی قصد برلہ مال صرف قیلنو حتی بو اش گہ دیملہب مطبوعاتدہ مقالہلر یازلو ، خلقلرنی شول اش گہ دعوت ایتو کبک حاللر بولغانلغی حقتدہ بر نرسدہ کورہ آلمادق .

«بعد خراب البصرہ» قیلندن اش اوتکاندن و قیمتلی خزینہلر شدر مذر بولوب بتکاندن سوگ غنہ مصر و استانبول ، دمشق و بیروت کبک شہرلردہ گی مسلمانلر ننگ ایسکی اثرلرنی جیوب عمومی کتبخانہلر گہ اورنلاشدرہ باشلاولری معلوم بولدی . بو اش دہ یاری . سوکھی خلقلر ننگ اوشبو عمللری ، بورونغیلر ننگ گناہلرنہ کفارت بولور .

اسلام دنیاسی ، ایسکی اثرلر گہ شول درجہ دہ بای ایدی کہ یوز یلدن بیرلی آمریکا و آوروپا غہ کوچوب طورغان ایسکی کتابلر و قیمتلی مکتوبلر ننگ قالغانلری دہ بتارلک بولور . آوروپادہ بولغان مشہور کتبخانہلر ، موزہ خانہلر ننگ الگ عزیز مالاری و کوز توشہ طورغان زیتلری اسلام اثرلری و اسلام مملکتلر نندن کوچرلگان نرسہلر ایکانلگی سویلہ نہ در .

•••

اوز مزننگ بلغار اسلام حکومتی زمانتدہ بولغان تاریخی و علمی اثرلر مرنی ، ہر توری یازولر و کتابلر مرنی تاتارلر ہلاک ایتکانلکلری و قازاندہ تأسیس ایتولگان اسلام حکومتی وقتندہ غی ایسکی نرسہلر قازان شہری و اطرافنی روسلر طرفندن ضبط ایتولگان وقتلردہ و آندن سوکھی حادثہلردہ ہلاک بولغانلغی معلوم . بلغاردہ قاضی بولوب طوروجی یعقوب بن نعمان اسملی عالم طرفندن «بلغار» حقتدہ یازلغان تاریخ کتابی دہ تاتارلر واقعہ سندہ یوغالغانلغی ظن قیلنادر . اورال ہم ایدل بویلر ندہ غی اسلام اثرلری باطرشاہ ملا

معززالدین ، سید جعفر ، آقای و بوغاج حادثہلر ندہ تلف بولغانلقلری معلوم .

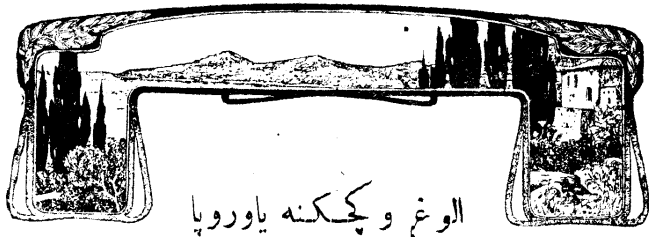
آندن سوکھیاردہ ہر وقت بولغان اوت قضا لرنہ یانوب ، تارالوب طورالر و بیک کوب آدملر ، بالار قوللر ندہ یورتوب ایسکی کتابلر ننگ تارالورلرنہ و یرتلوب بتولرینہ سبب بولالر .

«آثار» غہ کوچرر و برر توری استفادہ قیلور ایچون دیب توری اورنلر دن ایسکی یازولر و ایسکی کتابلر ازلہ گان بولسہ قدہ مہراجعت ایتکان کشیلر مزننگ کوبلری «بزدہ بولغان کتابلر ، ایسکی یازولر اوت قضا سندہ یانغانلر ، تلف بولغانلر» دیب جواب بیروب طور دیلر .

ابوالنصر القور صاوی حضر تار ننگ قول یازماسینی بو کونمز گہ قدر کورومیسر بولمادی . قول یازولری بولو ظن ایتولگان اورنلر غہ خصوصی مکتوبلر یازوب تیکشردک و اوچراغان کشیلر برلہ سویلہ شوب رجایتدک ایسہ دہ بر نرسدہ حاصل بولمادی عمر بو نیچہ تالیف برلہ شغللہ نگان بو آدمنگ قول یازمالری بتولہ ی یانوب بتمگان بولسہ کیرہک . حتی اوز ننگ دوستلرنہ ، شاگردلرنہ و فکر دشارینہ یازغان خصوصی مکتوبلر نندن دہ بر قسمی بو کوندہ سلامت بولور غہ تیوشلی ایدی .

اورنورغ صورایہ سی ارخیوا سندن مونگ یازوننی دقت برلہ ازلہ دم ایسہ دہ محمد جان مفتی زمانتدہ قازان غو بیر ناسندہ بولغان علمای کرام طرفندن صایلانوب ییارلگان قاضیلر ننگ ہمتلری سببندن ارخیوادہ بولغان یازولر اوفای بازارینہ چیقارلوب ساتلغانلق سببلی قورصاوی یازووی تابلمادی . اللہ اعلم ارخیوادہ قورصاوی قلمی برلہ یازلغان کاغذ بولماسہ کیرہک . فتح اللہ آخوند ، حبیب اللہ ایشان ، ابراہیم افندی محمد جان مفتی یازولری کوب کورلدی ایسہ دہ اول وقتدہ کلیشہ یاصاتو یولینی بلمگان سببلی مونلر دن کلیشہ آدرا آلمادم . کیرہک کشیلر ایچون ارخیوادہ بولغان مذکور یازولر ننگ کلیشہ لرنی یاصاتو ہر وقت ممکن . صورایہ ننگ ارخیواسی ایندی تلف بولودن امیندر . آندہ بولغان یازولر یاخشی صاقلا نادر ، موندن سوگ تاریخ و ترجمہ حاللر یازوچیلر ایچون صورایہ ارخیواسی بیک بای بر معلومات منبعی بولو خدمتینی ایتہ آلور . بزنگ اوز مزدہ ایسکی اثرلر صاقلا نا آلماونگ بیک بیلگولی سبیلری مونلر :

- ۱) ایسکی یازولر ننگ اہمیتلی ایکانلکلرنی بلہ آلماموز و صاقلا ر ایچون اجتہاد قیلماومز .
- ۲) ایسکی اثرلرنی ، ایسکی کتابلرنی صاقلا ر ایچون برگنہ دانہ بولسون استقبالی تأمین ایتولگان عمومی کتبخانہ و موزہ خانہ مز بولماووی .

الوغ و کچکنه یاوروپا

حاضرگی عصرده سیاسی و ملی غاوغالرننگ اینگ قایناغان یری یاوروپادر. اورتا و جنوبی آفریقا هم آسترالیا قطعه لرنده غی خلقلر ملی اوزلرن بر ملت دیب آ گلاو درجه سینه ایرشمه گانلر، شمالی آفریقا هم آزیا خلقینگ کوبسی ایندی بر قات یه شهب اولگانلر، یا گدن بخت کوتوب یاتار؛ آمریقادا ملی عنعنه و تاریخی آ گدن بیگروه اقتصادی و مادی کوچ حکم سوره. حالبوکه یاوروپا ملی عنعنه و ملی معنویاتقه صادق و شونک ایله برابر اقتصادی و عسکری کوچک مالک بر قطعه در. ایکنچی توری نهیتسه که آفریقا و آسترالیا قوللر ممالکتی، آزیا درویشلر و مسکینلر یورطی، آمریقا بایلر و هنرچیلر یری، اما آوروپا ملی معنویات، سیاسی عنعنه و عسکری شان اییه سی بولغان بهادرلر وطنیدر. یاوروپا ده اقتصادی و مادی کوچ نیقدر قوتلی حکم سورسون، هنوز اقتصادی، سیاسی و عسکری ماشینانی نهیله ندروچی کوچرنی ملیت و تاریخی حالت اداره ایته در.

آسترالیان باشقه قطعه لرننگ همه سندن کچکنه بولغان آوروپا قطعه سینگ زور اوشنده بز بر برسی بله نیک زور آش یرش یاصاب و شونک بله ن برابر دائما بر برسینه رقابت ایوتوب طورغان الوغ دولتلردن تشکل ایتمک بو دهشتلی قوتنی کورهمز. بو قوت دنیانگ هر بر قطعه سنده اش وسوز یورته و بوگا قارشی طورلوق قوت یر یوزنده یوقدر. اما باوروپانگ جنوب طرفنده ینه بر قسمی باردکه بالقان یارم آطه سیدر. آزیانگ یاوروپاغه تابا کروب طورغان آقاپولی یارم آطه سن کچکنه آزیا دیب آتاغان شیکلی یاوروپانگ آزیانغه طابا کروب طورغان بالقان یارم آطه سن ده کچکنه یاوروپا دیب آتاو نیک موافقدر. بالقان یارم آطه سی یرینگ کچکنه بولووی بله ننگنه توگل، باشقه جهتلر بله نده جن جن کچکنه یاوروپادر. اولا الوغ یاوروپا ده ملتلر، دولتلر نیقدر کوب بولسه بونده ده شولقدر کوبدر هم الوغ یاوروپا ده بولغان توری دین و عرفلرننگ کوبسنان بونده نماینده لر بارد. ایکنجیدن الوغ یاوروپا دولتلری آراسنده ملی و سیاسی غاوغا نیقدر اوتکن بولسه بالقان دولتلرننگ ده اوز آرا لرنده غی ملی و سیاسی نزاعلری شولقدر اوتکندر. اوچنجیدن الوغ یاوروپا دولتلری آراسنده غی سیاسی مناسبتلر الوغلر چهره اقی، ثباتلیراق،

۳) بار قدر ایسکی بازولرنی ده اوز قولمزده یاشروب طوروب باشقه لرغه حتی کوچروب آلو رغه ده مساعده ایتماموز.
۴) خلقمزننگ کوب قسمی و عائله لری آولارده بولوبده بو آولارنگ هر وقت یانوب طورولری، کتابلر و کوچروب آلو رغه ده مساعده ایتملی طورغان ایسکی بازولرننگ شوشی حادثه لره یانولری، یوغالولری.

اوشبو سیلردن، بورونگی آتا بابالردن بزگه کوب نرسه قالماغان ایندی، شوشی حالدر دوام ایوتوب طورسه بزدن سوکغیلرغه ده نیک کوب نرسه قالماز.

حاضرنده ممکن چاره لرننگ برسی، ایسکی مکتوبلردن کلیشه لردن باصدرو و ممکن قدر شونلرننگ نسخه لرنی کوبایتو و خلقمزن آراسینه تارانودر. بو، نیک بیگل اش. ر. ف.

شعر:

آقتق صولش

یلادم، کوکره گمدن چقدی آرتق، کوز به شم - آهم،
و یازدم، کوز به شمدن بولدی آرتق، جمله یازغانم.
اثرله ندم، اثرله نگاندن آرتق بولدی موگلازم؛
و موگلاندم بتون موگلازدن آرتق بولدی یانغانم.
آزاد عمرم «یوقو» و قتمده اوتکان، آه، کوگل طوقون؛
بوتون دنیا غمن طارتمق اوچون بولغان، او یانغانم.
امیدله ندم؛ امیدننگ صوری کیکن کبک ایندی،
بولوب فالغاج خلق، عقامده هم جسمده دشمانم؛
طوتوب شهم آزلدم «جن» نی، کون آقاردم، تون آقاردم؛
جن نه یتدم بولدی بالغان. «جن» بولوب نه ورلدی یانغانم.
مناقاق و غدارلک بله ن قانی صوغشدر بو،
خالقدن چیتده مین شاقتی، بو - «آقتغی صولش» در بو!
و. جلال.

✽

ایبده شکه

کوبی صیلاما سین شول بورینی،
هان اول اورمانغه قاریدر.
بابایلرننگ شوندی مقاللرن
اونو تماسقه ایبده ش یاریدر.

ک. پانیی.

✽

روسیه سیاستینه خدمت ایسکان ایدی .

اشنگ اصلی شونده درکه: الوغ یاوروپا دولتری نگ هراییکی گروهسی کچکنه یاوروپا دولترن اوز یاقلرینه قوشوب آنده نفوذ قازانورغه تله گان شیکلی، کچکنه یاوروپا دولتری ده الوغ یاوروپا دولترینگ یاردمینه طایانوب زورایورغه، برسی ایکنجیسن ضعیفله تورگه تیلر. ایشته یاوروپا سیاستینک اینک چووالا طورغان یری شونده در.

الوغ یاوروپا بلن کچکنه یاوروپانک قرون جدیدده گی مناسبات سیاسیسن اوج دورگه بولورگه ممکن. بولونرنگ برنجیسی عثمانلی تورکلرینک اقبال دورلری بولوب بو وقتده بتون بالقان بر دولت متحده حالینه کیله، حتی تورک صولتی الوغ یاوروپاغه دهشت صالوب، آنده اوزینه قارشلی اتفاقلر طودرا. بو دورده یاوروپالیلر بالقانلی اوزلرینه بر کوپر باصاونی توگل، بلکه شول کوپر آرقلی اوتوب کیلگان شرق طاشقینه قارشلی طورونی غنه اویلر. ایکنجی دور عثمانلی دولترینک طارقالو دوری بولوب، سیاستی صوغشفه تمیل ایتسه ک بونی یاوروپالیلرینک تجاویزی، عثمانلی تورکلرینک جیگووی، بلغار، یونان، صرب کبی یری خلقنک پارتیزان صوغشلیری یاصاب یاوروپا دولترینه یاردم ایتولری دیب تصویر ایتهرگه ممکن. ۱۹ نجی عصرده ایندی یاوروپا اوجون تورک قورقچی مهنگوگه دیب ئهیتورلک بتدی. بو عصرنگ آخرنده یاوروپالیلر تورکلرنی قورال بلن تعقیب ایتونی طوقتاوتوب آنلرنی تگی پارتیزانچیلرغه تابشردیلر. ایندی آنلر یاوروپانک یاردمی بلن پارتیزانچیلر قن چغوب اوزلرینه بر دولت بولوب آغانلر ایدی. تورکلر اوستلرنده حکم سورگان داخلی استبدادقه اوز قوتلری بلن خاتمه جیگوب حریت بهیرهملری یاصاغانده ویا گادن یاوروپاغه انقلاب بهشهرگه قرار بیرگانه بر کونگی پارتیزانچیلر ایندی یاوروپانک یاردمندن باشقه اوزلرینگنده تورکلرنی یاوروپادان قوو اشن تاممالا لقی بر قوت حاصل ایتسکانلر ایدی. ۱۹۱۲ نجی یلنگ کوزنده بو قوت حرکتک باشلادی و ۱۹۱۳ نجی یلنگ جهینده بتون عالمنی حیرت اچنده قالدراغان « بالقان اتفاقدهغی شانلانو» قرون جدیدده گی بالقان تاریخنده ایکنجی دورنگ بتو ساعتندن-خبر بیره ایدی.

کیره ک یاوروپانک مداخله سینه سبب بولو یولی بلن و کیره ک بالذات اوز قوتلری بلن حرکت کورسه توب تورکلرنگ یاوروپادان قوولونه اینک زور خدمت ایتکان بلغار عنصرینک تورکلر بلن اتفاق ایتوب اصلوا یانلق علیهنده اش کوروی بلن یاوروپا سیاستده یا که یاقن شرق مسئله سنده اوجنچی دور باشلانوی ییک طبعیدر. چونکه ایندی تورکلرنی یاوروپادان قوو اشی بتونه ی دیب

وقارلیراق بر روشده یوردیکی حلاله کچکنه یاوروپاغه بو ییک تیز اوزگه روچهن و بالارچه تیک طورماوچان بولا. دورتتجیدن الوغ یاوروپا دولتری بولرغه آنا آنا حکمنده رله بولوب آنلرینک ییک کوب ایلرین تفتیش آستینه آلوب و آنلرینک ییک کوب نزاعلرینه حا کم بولوب طورالر و بعضا شونلر صارتن اوز آراده اختلاف و غاوغاغه کرشهر. شولای بولغاچ بز بونده بر برسندن معلوم بر ماستتاب بلن کچره تیلگان الوغ و کچک ایکی یاوروپا کوره مز.

کچکنه یاوروپانک سیاسی اهمیتی بیگروه ک آننگ شرق بلن غربی یا که یاوروپا بلن آریانی طوناشدروچی بر کوپر بولووی جهتندندر. الوغ یاوروپا دولتری شرقه اوکایی و یاقن بر یولنی تأمین ایتو اوجون بو کوپرنگ البته اوزلرینکی بولوون تایلر. لکن بونگ الوغ یاوروپاغه قوشلوب کیتوینه مانعلر بار. بوگا قدر الوغ دولتر بر برسینه رقابت بلن بهشبه کیلدیلر، قوت و شوکتی یوغالغان شرقی بولشو طوغر و سنده هنوز بر اتفاقه کیله آمادیلر. حاضرنده صوغشوب یاتمقده بولغان هر ایکی گروه دولتر بالقان کوپرینه محتاجدرلر. اورطا یاوروپا دولتری بالقانغه به نه شه بولغانلقدن آنلرینک بوندهغی منفعتلری ییک زوردر. هر طرفدن قوتلی دشمن بلن چورنالغان گیرمانیا و آستریا دولتری اوجون بو زنجردن قوتلورغه برگنه یول باردرکه اولده بالقاندر. شرقده نفوذ و منفعتلری بیگروه کده زور بولغان ائتلاف مثلث دولتری ینه دشمنلرینک بو کوپردن تله گانچه اوتوب یورولرینه راضی بولو احتماللری یوقدر.

الوغ دولتر بالقان کوپردن اوزلرینه طنچ یول تأمین ایتو اوجون ایسکیدن یری شوندهغی خلقنی اوز یاقلرینه اودارو سیاستن آغه سوروب کیلمشردر. لکن ییک یولی بولغان بو سیاست کوب وقتده موفقیتسز لک بلن نتیجه له نه کیلمشدرکه بو گاده اینک برنجی سبب بالقانده بهشهمکده بولغان خلق ملیتجه ییک توری بولوب، هر قایوسینگ اوزینه مخصوص تاریخی غننه و استقبال امید بلن بهشهویدر. اگرده بر یرده ایکی منفعت قارشلی کیلسه، بو اول قدر قورقچ توگل، چونکه آنلرینک برسی ایکنجیسن جیگوب اوزینه یول آچوی ممکن. اشنگ اینک قینی بر نیچه منفعتک بر برسینه قارشلی کیلوویدر. بالقانده ده اشنگ اوکایسز یاغی شولدر. مثلا روسیه بلن انگلتره دولتری اتفاق بلن اورتا یاوروپا دولترینک نفوذلرینه کیرته بولورغه تلهسهر، تورکیه بلن بلغاریه اورتا یاوروپا دولترینه قوشلوب بوگا مانع بولا. حالبوکه شولوق بلغاریه کوپدن توگکنه باشقه بالقان دولتری بلن بر گه له شوب تورکلر بلن کیسشکان وشونگ بلن

انتقاد و طعن

۱

انتقادی، تنقیدی؛ انتقادنڭ فائده سی

عربلرده «نقد» سوزندن آنگان «انتقاد»، «تنقاد»، «تنقد» کلمه لری بولسده «تنقید» کلمه سی بارلغندن خبرمز یوق. عربیات اماملرینڭ، کتبخانه مزده بولغان اثرلرنده اوشبو کله هیچ وقت اوچر امدادی، لغت کتابلرنده کوره آلمادق.

لغت کتابلرنده «نقد» سوزی «تمییز الدرهم و اخراج الزیف منها» (آچه نڭ یالغانلرینی درستلرندن آیروب تاشلاو) دیب تعریف ایتوله. شوگا کوره ادبیات دیاسنده «انتقاد»، «یاخشی برله یاخشی توگل سوزلرنی، فیکرلرنی بربرندن آیروب کورساتو» دیمک بولور. «انتقاد» اورتده «نقد» سوزینڭ اوزینی استعمال ایتوده ایسکیدن بار ایدی. بو کونگی ادیبلر آراسینده «نقد» سوزی معروفدر. سیگزنجی عصر عالملرندن بولغان ذهی، راولرنی انتقاد قیلوب یازغان اثریننی «میزان الاعتدال فی نقد الرجال» دیب آناغانلنی معلوم.

بو کونگی عرب مطبوعانی، اتفاق اوزرنده «انتقاد» کلمه سینی استعمال ایتکانلری حالده سویله ر ایچون ییکل بولغانلقدنمی یا که باشقه بر سیدنمی بزنگ محررلرمن و مطبوعات برله شغله نوجیلرمن «تنقید» سوزینی اختیار ایتدیلر. عرب تلمده مستعمل بولماوینه رغما مذکور «تنقید» سوزی عمومی روشده شایع بولورغه حتی لغت کتابلرمنغه کررگه اوخشی.

عربلرده «فلک» سوزندن «فلاکت» استعمال فینمی دیب «فلاکت» کلمه سینی قوللانمازغه نی قدر طرشساق ده. کوچر ضایع بولدی. حتی ایدی بو کونلرده اوزمزه شونی استعمال قیله باشلادق. شول قییلدن، عرب تلمده «تنقید» سوزی یوق دیب آگا قارشو طورومزدن ده فائده چیقماسه کیرهک. کوچلی زمان، اوز اشینی اشلی، عرب تلمده یوق دیب چینگنوب طوروغه التفات ایتمی. محررلر و ادیبلرمنڭ: «بزنگ تلمز بار، اوزمزه بولماغان سوزلرنی باشقه تلملردن آلمن بزنی منع ایتمازلر، حاجت بولسه جیت سوزلرنی اوز حاللرنده یا که کوبمی آزمی اوزگر توب و یاخود بتونلای تولید طریق برله آلورمز» دیولری ده ممکن. شولای بولسده بز اوزمز «انتقاد» سوزینی استعمال ایتچه کمز. هر حالده بو کون آرمزده مشهور بولغان «تنقید» سوزی

ته یورلک غام بولغان و آنگ اورتده اولدن شول یرنگ خواجه سی بولوب شونی تورکردن طازارتورغه عصرلر بونچه طرشقان ملتر خوجه لقی ایته باشلاب یا کا سیاسی مناسبتلر، سیاسی وعسکری حرکتلر طوغان ایدی.

حاضرگی صوغش ییک احتمالک الوغ یاوروباده غنه توگل، کچکنه یاوروباده یا کا سیاسی وضعیتر حاصل ایتچه چکدر، ییک احتمالک بو ایکی یاوروبانڭ مناسبات سیاسی سنده گی بوندن ۳ یل ئلککنه باشلانغان اوچنچی دور بتوب، بو صوغش نتیجه سنده دورتنچی بر دور باشلانور. بو صوغشدن صوگ کوتولگان اوزاق صلحک نیکلری الوغ یاوروبانڭ بیگرمک، کچکنه یاوروباده نغراق صالورغه تیوش. چونکه بونده قابنغان بر شربی بتون دنیا نڭ صلح و مسالمتن خطرگه صالادر.

حاضر بالقانده بولغان آلی کچکنه دولتنڭ دورتسی اوزلرنڭ تقدیرلرن صوغشوجی الوغ دولتلرنڭ ایکی گروه سینه باغلا دیلر. حاضر قالغان ایکیسینڭ (رومانیا بلن یونانستانڭ) آلاچق وضعیتی صبرسزاق بلن کوتوله در. احتمالک کچکنه یاوروبانڭ کیله چکده گی سیاسی حالتی بو ایکی دولتنڭ اوشبو صوغش وقتنده غی قرارلرینه قاراب ییلگوله نور. ج. و.

شماره:

تباتم.

مینده باصدم آغا اوڭ آباقنی
قولغه آلم غیرت «چراع» ن
ایسکه آلمیم برده بارغان یاقنی -
یاقلغن یا که یراغن
تروب بارام واق، واق آدلارنی
اوطوب بارام تورگه تورمه لهب
ئوسکه یاوغان قاطی یاونلرنی -
جیلر بورانلرنی کورگله ب
سیزه م - باشقه کیلور قینقلر
چداملغم صاقلار - توزه رمن
امید اوچون قالدیم بو دیاده
امید برلن باروب ئوله رمن

چنه کی

ايتولگان آدمير، اوزلرنيك خطالريني اصلاح قىلورلر، افكار عموميه برله حسابلاشورغه عادت ايتارلر و مخاطبلرنيك روحى حاللريني كوزاوكرنده طوتوب شوگا موافق روشده يازارغه و محيط قبول ايتارلك معاملهده بولوغه طرشورلر.

مالك وابو حنيفه مسلكلري، منتبى و معرى شعرلري، خليل و سيويه كتابلري، ابن اسحاق و ابن هشام تاريخلري هر برى انتقاد قىلنديلر. موگا قاراب بو آدمير، شعر و اثرلر اعتباردن توشماديلر. بلهكه درجهلري دخى ده كوتارلدى. مجلسلرده علم سزمايه سى بولوب سويله ندى. اوشونك ايچون بيك كوب مؤلفلر، اوز اثرلرنيك انتقاد قىلورلريني آرزو قىلر و مطبوعات آرقلى اوتتولر. «آرۇپا محررلري كتابلرنيك انتقاد قىلنماويني تحقىر حساب ايتلر» ديگان سوزنى بيك كوب ايشتك.

عمومى اورنلرده غى نظاملرني، امينلك و تربيه نى پاليتسه مأمورلرنيك صاقلالورلى و نظارت ايتولورلى قىيىندن شرطلري جيولغان «انتقاد» لرده آدمير آراسنده هر وقت دوام ايتارگا تيوشلى بولغان فضيلت و ادبلىرى صاقلاب طورورغه تيوشيلر. «انتقاد» عمرانى نظاملرنيك سلامت طورولرينه، اجتماعى حاللرنيك معين بر ترتيب برله بارولرينه، يات و حيا ديگان نرسه لرنيك حكم سورولرينه سبيدر. «كشيلردن ياخشى توگل»، «خلق سوزينه و كشى كولكوسينه قالورسن» ديب مناسبتسز اشلردن طوقالو، بولور بولماز معاملهلر قىلورن صاقلانو، «انتقاد» فائده لرندن صابالورغه تيوشلى.

هيچ كيم حتى باشقه لرني «انتقاد» قىلو برله شغلله نوچيلر اوزلري ده اوزلريني انتقاددن يوقارى توتارغه تيوشلى توگل. دنياده، انتقاددن اوستون طوروجى آدم بولسه ده بيك آز بولور. بر اثر يا كه مقاله، كيمنكي بولسه ده بولسون و شونى يازوجى نى قدر مقتدر هم ده آدميرنيك اخلاصلرينى اوزينه جالب قىلغان بولسون شونى محض حكمت صاناو درست اش بولماز. موندى آدميرنيك اثرلرينى استفاده قىلو نيتى برله مطالعه ايتارگا، درست كورلگان فكرلرينى قبول قىلوب، درست كورلگانلرينى تاشلارغه تيوشلى. «فلان سوزنى فلان آدم سويلى، آننگ درجه سى و علمى بيك يوقارى، خلقلر آكا مسلمانلر، شونگ اوچون آننگ فكرى مطلق طوغريدلر» دعواسنده بولوچيلرنيك فائده آلاچق يرده ضرر كورولرى ممكن. چونكه آدم بالاسى خصوصا معصوم توگل كشى طرفندن سويله نگان سوزلرنيك خطادن سلامت بولولورلى لازم كيلماز. لكن بر سوزى خطا بولغان كشيونگ بون سزى حقنده ختالوق برله حكم ايتوده درست بولماز. انسان فكرنده خطاده صواب ده بولورغه ممكن. امام مالك ننگ: «بو قبرده طوروجى (رسول الله نى قصد ايتدر) دن باشقه لرنيك

«انتقاد» اورننده استعمال ايتوله، «انتقاد» ده ياخشى سوزلر و درست فكرلرني باشقه لر دن آيروب كورساتو معناسنده يورتوله در. عصر مزننگ الوغ آدمير ندى برى وولترنيك «فلسفه قاموسى» اسملى اثر ندى اوشبو جمله نى ترجمه ايتدر: «انتقاد، كوبسنچه حاسد رقيبلى طرفندن بولا، تقليدى قابل بولماغان ممكن اثرلر هميشه انتقاد قىلنوب طورالر، چونكه رقيبلى، شوندى اثرلرنيك شرف و امتياز كسب ايتولرينه تحمىل قىله آلميلر. حقيقت حالده اهل بولغان كشيلىر اوزلري تخصص ايشكان اثرلرني انتقاد قىله بولورلر. لكن مونگ ايچون كونچى و قارا اچلى، عمومى اخلاقسز بولماو شرطدر. مونگ اوستينه ده انتقاد ايتوجى آدمنيك در ايت و معلومات صاحى بولووى، بى طرف و عدالتتى رعایت ايتووى ده لازمدر. بزنگ زمانمزه موندى كشيلىرنيك تابلوونده زور شبهه بار.»

انتقاد، مقالهلر، اثر و كتابلرغه غنه خاص نرسه توگل بلهكه مونلر برله برابر انسانلرنيك هر تورلى حركتلر نده و معاملهلري حقنده ده بولورغه ممكن. كشيلىرنيك دين و مذهبلىرى، مسلك و معاملهلري، كيوم صالوملري، يوروش طوروشلري، كسب و هنرلى الحاصل بون معاملهلري «انتقاد» قىلنوني قابلدلر.

انتقاد، اكرده شرطلري رعایت ايتولسه و اسلوبى ده گوزل بولسه اثر صاحى ايچون ده، اوقوچيلر برله يازوجينيك اوزى ايچون ده فائده لى بولور. آدم اوغلى، اوزى حقنده «مدح» گنه توگل بلهكه «مدح» برله بىلكده قصورلري سويله نوني ده ايشتورگا تيوشلى. مدح گنه ايشتوب طورو، انسانلر ايچون ك ضررلى نرسه در. اكرده «مدح» ننگ ضررى ياخشى آكلاشلوب ييتسه ايدى، دشمنلر، اوز دشمنلرينى ذم ايته چك اورننده مدح گنه ايتوب طورلر ايدى.

كوز، اوزىنى كورماز و اوچ ده اوز بله گىنى اوچلى آلاماز. كوزنى كورو بله زكنى اوچلاو لازم بولسه آننگ ايچون مطلقا بر باشقه كشى كوزى و ايكنچى قولنك اوچى كيرهك بولادر. كشى، اوز يا ككشلىرينى اوزى كوره آلامسه، ياننده بولغانلرده شول خصوصده تيبه و ياردم قىلماسه لر ايچى مغرورنيك برى بولورده قالور. عيلىر گىنى بلدروچيلر دوستلرنيك و عيلىر گىنى ياشروچيلر دشمنلر گدر. اوشبو سبيدن عقللى آدم، دوستلرنيك انتقاد قىلورلر يول حاضرلر و عقلسز آدم هر وقت موندى يولنى بيكله ب طورر (قايغ معاملهلى، تحمىلسز و دعوالى بولور).

بر كتابنيك يا كه فكر و مقاله لرنيك انتقاد قىلنوي شول نرسه لر ننگ توبان توشولرينه توگل بلهكه حرمتلري آرتو و قيمتلىر كوتارلوگه سبيدر. اثرلري و يا كه نيندى بولسه ده معاملهلري انتقاد

مکتبلمزده دین اوقتو تاریخی

ابتدائی مکتبلمزده دین تعلیمی تاریخن عموماً مکتبلمزده تاریخی ایله برلیکده اصول قدیمه و اصول جدیده دوری اسمی بلهن ایکی دورگه آبرغه طوغری کیله . بزنگ اون طوغرنجی عصرنگ صوگنی چیرگینه قدر دوام ایسکان تاریخمننگ وصف اساسیسی و خارا کترنی جهتی حرکتسزنگ ، طورغونلق بولوب بو دور اچنده گی مکتبلمزده ملتنگ حیاتنده غی شول حرکتسزنگ و طورغونلقنگ کوزگیسیدر . تاتارنگ توبهن ویوغاری درجه اوقو یورطلریننگ حیاتنده غی بو طورغونلق اوزینی بیگرهک « کتابلر مانابولیه سی » شکلنده کورسه ته . شویله که بر کتاب نیندیدر سیپلرنگ تاثیری بلهن مکتب و مدرسه لرمزگه درس کتابی بولوب کرده اوزیننگ اصولسزلفی ، آورلقینه قارامیچه ، زمانتنگ و اورتنگ احتیاجن اعتبارغه آلمیچه حکم سوره بیره . شول درجه ده که بر وقت فلرنگ ، علملرنگ اسمی اونوطلوب آننگ اورنینه شول معلوم کتابلرنگ اسمی یورتوله . آنلرنگ اورنی شول قدر نق سانالا که اصول تعلیم و تربیه نظرندن نیندیگنه موافق و مکمل بر کتاب چقماسون تگیلر بلهن رقابت ایته آلمی و حتی رقابت میداینه چغوبده قاری آلمی . البته بونلرنی قاراب ، تیکشروب طوروجی بر حکومت ، بر سینزور یوق ایدی ، لکن تاریخنگ بر خلقنگ روحینه سکدردیکی فکر و قاراشلری حیاتده ایگ کوچلی حکومتلردنده کوچلی وایگ قاتی سینزورلردنده قایتدر .

مدرسه لرمزنی مانابولیه که آغان کتابلر بلهن مکتبلمزده حکم سورگان کتابلرنی مهم بر جهت بر برسندن آبرادر . شویله که مدرسه کتابلری (شرح عبدالله دن باشلاب ملا جلالغه قدر) یا گدن مثلی کیترو ممکن بولماغان الوغ و بر درجه مقدس اثرلر بولوب ، آنلرنگ ایبلری ییلگولی بولا . اما مکتب کتابلری قاید و قاچان یازلوی هم یازوچیسیده ییلگولی بولماغان واق کتابلر بولوب علما بوکا احترام ایتمی و هیچ بر وقت آکا استناد قیلوب سوز سویله می ، حتی بعضاً آنلرنی کیمستوب سویله و دنده کیری طورمی . لکن آننگ قاروی بو کتابلر عوام قاشنده زور اعتبارغه مالک بوللر ، عوام آنلرنی دنیا آخرت سعادتکه ایرشدروجی بردن بر مایقلی یول دیب بله و باشقه یولدن آداشمیچه باروونه اشانا

هر بردن خطاطق صادر بولو و مسئولکده قالو ممکن « دیگان سوزی مشهور .

« انتقاد » سوزی بعض وقتده « طمن » سوزینه قارشى استعمال ایتولگانی حالده بعض وقتلرده « طمن » نگ اوزینی ده شامل بولادر . موکا کوره « انتقاد » ، خاص و عام بولغان ایکی تورلی معناده استعمال قیلنه در . « انتقاد » نگ ادب میداندنه مشروع بر عمل و فائده لی اش دیب سانالغانی « طمن » که قارشى یوری طورغان خاص معنا برله بولغان (بتون شرطلری تابولغان) « انتقاد » در . مونی اونوتمازغه و خاطرده طوتارغه تیوشلی .

ر . ف .

سفره

طن تون

(آرله)

طنغه ، طبمترق بر تون ایدی ؛
چیشمه کای چلتر چلتر ایدی...
یراقدن گلدر گلدر آریا کیله ،
اولده طنلقنی قویتر اوچونگنه ؛
آریاقدن بر ات ئوره ، اول - شول طنلقنی
قولاغیمه قووب کرتو اوچونگنه...
مین یاتامن شول طنلقنی اوپلی ، اوپلی ،
ایکی کوزم یولدز صاین ارغب یوری ؛
قایچاغنده آقرننه بر جیل ایسوب ،
آغاچلرغه میندن به شرب ، نیدر ، سویلی .
یسیع اوزغان ، تون اورتاسی یاقنلاشقان ،
تیره یاقنی قارا کغیلق تمام باصقان ،
یاقتی برله ن طومالانغان یوزلرنگ
کوزکه یلرن قارا کغنی تون تمام آچقان .
بوچماقارده کوب قارا کغنی یوصوب طور ،
تون چمرداب چم - چم... ایتوب طنسوب طور ،
یولدزلر کوز قیشه ، قایسی اوینی ،
قایسی برسی جلامسراب ، موگسو طور .
شیخ زاده بابیچ ،

بولسده بیک آز بولغاندر. مکتبلرده گنه توگل، بو دورده بزنگ مدرسه لرمزده ده درس لر کوبره ک عباره تیره سنده نه یله نه و فقط کتاب اچنده گنه بارا ایدی.

«شرائط الایمان» دن صوگ اشلر بگرده جوالا، بوندن صوگ اووقولا طورغان کتابدرنگ کوبسی «بدوام»، «آخر زمان» «ثابت الما»، «فضائل الشهور»، «یوسف کتابی» و «باقرغان» کبی درس لک بولورغه اصلا یاراماغان و عظم، تصوف هم ادبیات کتابلری بو اوب سا کردلر اوچون کیره ک بولغان اصل دین درس لری بوتونله ی بر یاققه تاشلانوب قالدردلدر. تیک مکتبده اوزاغراق قالغان الوغراق بالارغنه «شروط الصلوة»، «تعلیم الصلوة»، «منیة المصلی»، «تحفة الملوک» و حتی «قدوری»، «مختصر الوقایه» کبی کتابلر اوقتولا، لکن چیتن عرب تلینه بوتونله ی حاضر لگی بولماغان عوام بالاسینه بو کتابلر نهرسه بیرسون، آنلرنک البته بره ملب سوز ایجکله و دن باشلری جقمی. عموماً غنه نه بیکانده بزنگ ایسکی اصولی و یگره کده درستی اصولسز مکتبلر مزده درس اووقو طورمشده کیره ک بولاجق نهرسه. لرنی آو توگل، بلکه مطلقاً «کتاب اووقو» دن عبارت دیب بلنه، بزنگ خلقنگ بو طوغروده غی آگسزغی، صاتا شووی «درسنی بلو کتابنگ صحیفه لرن پشروب آشاو، یا که حرف لرن ایزوب اچو بلن بولا» دیب اعتقاددن بر آزغنه آده طور ایدی.

مکتبلر مزنگ بو دوری کیره ک اوزینگ درس لکلری بلن بولسون، کیره ک معلم و اصول تعلیم لری بلن بولسون تنقید کوته درلک درجه دن کوب توبه ندر. اول بزنگ شعورسز لک دورمز بولوب آنده تاتار عادتیکه، غنه که ایهروب هیچ بر سیزمیچه، آگا قارشنی حرکت و مقاومت کورسه توننی اویلا میچه اوزندن اوزی آغا، شویله که آنده هیچ بر توری فاعلک و عاملک یوقدر، حالبوکه تنقید فقط بز عمل و فعلگه ترتب ایتدر. شونک اوچون مکتبلر مزنگ بو دورن مین بوتونله یی بلن تنقید و مستولیتدن چیتده قالدردرغه تلیم بونده سوزنی آردن باشلاوم مکتبلر مزده گی دین درسینگ حاضر گیگه قدر بولغان حالن تصویر بوتونره ک بولسون اوچون گنه در.

مکتبلر مزده دین اووقو تاریخی اصول جدیده ایله بوتونله ی یا آگا بر دورگه کره در. اصول جدیده نگ باشده ایک اهمیت بیرگان نهرسه سی دین بولوب حساب، جغرافیا کبی فنلر بوتونله ی ایکنچی درجه ده طورالر. صوگنی یلدرده اصول جدیده نگ ضررینه سویله رگه ئولگورگان به شلمزدن بعضیلری بو اصولنگ دین درس لرینه لزومندن طش اهمیت بیروندن بحث ایتوب دیننی

المی. شوندی اییه سی و یازلو تاریخی ییلگولی بولمیچه اتفاقی اولاراق تاتار مکتبینه کیلوب کرگان و عوام قاشنده الوغ اعتبار قازانوب حتی ایمان و اعتقادنگ سیموولی اولاراق تانلان کتابلرنک برسی «ایمان شرطی» دیب معروف «شرائط الایمان» (۱) اسملی کتابدرکه اول دورنگ فقط بر جهتکه، لکن تورلیسی تورلی یر اقلقه صوزلغان علم صزقلری اوشبو اثر دن باشلانادر. بو کتاب البته جن تنقید کونه ره المی. اول بر اصول بلن یازلغان نهرسه توگل. اول تاتار بالاسینه عربنگ حرف و حرکتلرن کورسه ته ده عربچه ایمان اوگره تورگه باشلی. یتمه سه آنلرنک معنلر زده نه تمی. تعلیم مسئله سنده فکر یورتکانده تنقیدنی البته کتابلر غنه حصر قیلوب طوقتاو یارامی. بونده معلم و اصول تعلیمده مهم اورن طوتا. بزنگ «ایمان شرطی» دورنده گی اصول تعلیم قصه چه غنه نه بیکانده «کتاب اووقو» هم «کتاب بیکله تو» دن عبارت بولوب آگلالتو، عملده تطبیق ایتدرو بوتونله ی بر یاقده قالا، عربچه یازلغان دعا لرغه توگل، «شرائط الایمان غی» «کافر موسن؟» کبی تورکی سبقلر ده شعور بلن اوقولمی ایدی. بو آگلالتما و ده کتابنگ تورکی عباره سی آرتق یات و چیتن بولویونگ ده تأثیری زور بولویونده شبهه یوق، لکن اگر سبق اووقو کتابنگ قاراسینی اوقتوب چغارو یا که شونی بیکله تودنگنه عبارت دیب بلمینچه، آگلالتوب عملده فائده لندرو تیوش کورلسه معلم اول چیتن تورکی عباره لرنی ترجمه و ایضاح ایتدر هم آگنه قناعتله غیچه اوز اوزندن سویله بده آگلالتور ایدی. «شرائط الایمان» نی یازوچی کشی البته شونک آرقلی مسلمان بالارینه ایمانی، ابتدائی دین حکملرن و بعض بر کیره کلی دعا لرنی آگلالتو شونک عملده بر فائده سی کورینونی مقصد ایتوب طوقتانددر. لکن بو مقصدنی تیوشنچه اویلاب آنک آرقلی بالارغه عملده یارارلق دینی معلومات و دینی حس بیرونی باشقاروچی ملالر، معلملر

(۱) بو کتابنگ روسیه ده برنجی تاقر باصلو تاریخندن خبرم یوق. لکن اوتکان یل پیتراغراد اونیورسیتینک کتبخانه سنده ۱۸۰۶ نجی یلده باصلغان «الف با» اسملی کتاب کورگان ایدم. بونده «الف با» دیگان سوز قول یازماسی غنه بولوب کتابنگ اسمی بوتونله ی یوق، تیک برنجی صحیفه ده فهرستدن صوگ اوشبو سوزلر یازلغان: قران غمنازه سیده اولنان تدبیر خانه نک اوشبو الف بانی باصمه اولندوقنی جایروروا کورمکی سببلی شولوق غمنازه الییده اولنان باصمه خانه نک خواجه سی سودکار یوسف اسماعیل اوغلی امانانک تصرفیدن باصمه اولنمشدور شهر قرانده رومیه ایلان ۱۸۰۶ سنده. بو کتاب معروف «شرائط الایمان» نک اوزی دیورلک، لکن آخرغه صوفی الله یارنگ اوغلینه ثبات العاجزینده گی مشهور نصیحتی آتوب درج ایتلگان بونده «کافر موسن» قسمینگ باشینه «شرائط الایمان» دیب قویغان. بوندن آگلالتا که «شرائط الایمان» اسمی باشده بوتون اثرگه توگل، بلکه «کافر موسن» دیب مشهور قسمینه گنه اسم بولغان.

و بوتون ایتدروب جفارتو) ایکنچی طرفدن روحانیت نطقیه سن تریه ایتو (منطقی آکلارغه، اوقوب منطقی سویله رگه اویره تو) در. بو اوزی بر غایه بولماغانلقدن الفبا و قرائت کتابلرنده بوکا قارشى کیلورلک هیچ بر عنصر قاتشماشقه تیوش. قرائت کتابلرنده الفبا و صوڭ اوق عربجه سوزلر و عربی دعائر یازو بوغایه ننگ کیرسینه خدمتدر. حالبوکه دینی تریه و تعلیمنگ بوتونله ی اوزینه مخصوص و مستقل بر غایه سی بولوب بوده بالانگ کولگینه دینی حس سالو، آنی الوهیت و روحانیت ایله تانشدرددر. البته بر برسینه بوتونله ی باشقه بولغان بو ایکی غایه ننگ هر قایسن اوزینه اوکایی بولغان و بر برسینه اوکایسن لاماغان آیرم یول بلهن تعقیب ایتهرگه تیوش بولا. «شرائط الایمان» دورنده نطق ملکه سن تریه، آنا تلن تعلیم دیگان بر غایه یوق ایدی، اول بوتونله ی آکلانمی توشونلمی ایدی. اول وقتده غایه بلهن واسطه بر برسندن آیرلماغانلق، بونی آبروچی یا که آیررغه تله وچی بولماغانلق سییلی تل اویره تو دین اویره توگه بر واسطه و باصقچ بولوبقنده قبول ایتلمه گان ایدی. «معارف اسلامیة» جزئرندن کورینه درکه داملا عالمجان حضرتده آنا تلی تعلیمی دیگان مستقل برغایه نی تانومی، اولده ایسکی دورایه لری کبک اوک مسلمان ابتدائی مکتبلرنده فقط بردن بر غایه کوره. اولده دیندر. آنگ ایسکیلردن آیرماسی شونده غنه: اول بونی بیک آچق شعور ایته و بیک قوتلی تقدیر قیلا. شونگ اوچون آنا تلن تعلیمی «دین اویره نو» گه واسطه ایتوب چاره سز بر درجه قبول کوره. اصل دین درسلی ایسه ایکنچی جزئی بولغان «بدأالمعارف» دن باشلانوب بونده اسلامیتنگ اعتقاد قسمی بیان قیلنه. اوچونچی جزئی اول النظافه بولوب بوسی اوزینگ ترتیبی، افاده ردوشی اعتباری بلهن ایسکی فقه کتابلرنده غی «کتاب الطهاره» ننگ تمام اوزیددر. آندن صوڭ «حسن العباده»، «اذکار الصلوة»، تمه اسمی بلهن کتاب الطهارت تمام بولوب آنگ آرتندن «عبادت ثلاث» اسمی بله روزه، زکات، حج بیان قیلنا و اینگ صوڭنده «عقود ثلاث» اسمی بلهن نکاح، طلاق یمین سویله نه.

بز یوغاریده «سواد خان» مناسبتیه تاتار مکتیبنگ برنجی ریفورماتوری دین تعلیمی یولنده نیندی اساس طوقانلقنی یوغاریده نه یوتوب اوزدق. ایندی معارف اسلامیة ننگ قالغان جزئری حقتده سوز اوزایتورغه حاجت کوریمیز، چونکه اول ترتیب و افاده ره وشاری بلهن ایسکی فقه کتابلرنگ ترجمه سی دیب نه یوتورلیکدر. تل واملاری ایسه حاضر هر کم طرفندن تاشلانغان معلوم ایسکی تل و ایسکی املادر. ایندی بونلردن صوڭ کوب علم حال کتابلری

قصه غنه، کیره کلی قدرگنه بیرووی جهتدن ایسکی اصول یا کسندن آرتغراق ایدی دیب دعوا قیلالر. لکن بو آرتق منطقسز بر دعواددر. بزنگ ایسکی مکتبلرده اوقولا طورغان درس لر کیره ک موضوع و مندرجه سی، کیره ک تل و اسلوبی جهتدن بولسون تمامیه بر خاوس بولوب آنده دین درسلینگ آز و کوب بولوبونگ بوتونله ی اهمیتی یوقدر. اول بر نهرسه نی بلگرته وی اوستینه آیرم کورلورگه، آیرم آکلانورغه تیوش نهرسه لرنی بر گه بو طی ایدی. اصول جدیده ننگ زور خدمتی شول بوتالچقنی بر ترتیبکه سالووی، عملده کیره ک دیب بلنگان، نهرسه لرنی عملگه یارارلق ایتوب بیررگه طرشویددر. اصول جدیده قصه قاچاغنه نه یسکانده تاتارنگ اوزن اوزی سیزووی، اوز اوزینه نیگه، نی اوچون؟ دیب سؤال یرووی، عملگه، تأثیرگه باشلاویددر.

قازان و اطرافنده عوام اصول جدیده نی عالمجان حضرت بارودی ایجادی دیب تانیددر. عوامنگ بو فکری بوتونله ی اساسزده توگلر، قازانده و بلکه بوتون ایمل بونده برنجی اصول جدیده مکتیبی عالمجان حضرتسکی بولغان کبک آکا قدر کورلمه گان واق واق مکتب کتابلری ده آتقیددر.

عالمجان حضرت اوزینگ مکتب کتابلرنی «معارف اسلامیة» دیگان بر صره ایله جزئ جزئ ایتوب نشر ایتدی. بونلرنگ برنجیسی «سواد خان» اسمی بولوب بو کتاب «شرائط الایمان» ننگ تکمیلی یا که اصلاح ایتلگان «شرائط الایمان» دیب نه یوتورگه یارارلقدر، چونکه بونده ده باریر «شرائط الایمان» ده غی کبی الفبا ایله دینی و اخلاقی معلومات بر گه جیلمشدر. لکن اول الفبا و صوڭ طوغریدن طوغری «کلمة طیبة» گه باشلامیچه دین و اخلاق اویره تو ایله بر گه بالانگ تلن آجو، آکا آنا تلی بلهن اوقوررغه اویره تونی ده مقصد ایتوب طوتا و شونگ اوچون آنگ بو کتایی «الفبا - قرائت - اخلاق - دین» درسلیگی بولادر. معارف اسلامیة ننگ باشقه جزئری ایله برابر «سواد خان» ده همان باصلوب تاتار مکتبلرنده استعمال قیلنوب طورغانلقدن بز بونده آنگ اوز دورنده ایگان تاریخی خدمتن تقدیر ایله گنه قالمیچه آنی اصول تعلیم نقطه نظرندن قاراب اوتکه ررگه تیوش کوره مز.

بو طوغورده اینگ ننگ نه یته چک سوزشولدرکه. بلاغه دین اویره تو، آنا تلن اویره تودن آیرم طوررغه، شونگ اوچورده دین کتایی ایله الفبا و قرائت کتایی بر برسندن آیرم بولورغه تیوش. قرائت کتابلرنگ وظیفه و غایه سی باشده یگره ک تل ملکه سن اشله تو، نطق قابلیتن آرتدرددر. شوپله که بر طرفدن بالانگ عضویت نطقیه سن تریه ایتو (اوزلرنی و سوزلرنی درست

حقدی. عالجان حضرت طرفندن باشلانغان اش صوگفیلر طرفندن کوب توزه تلمدی. شونگ اوچون بز عالجان حضرتنک «معارف اسلامیه» سن یه شن یه شه گه ننگه حسابلیمز.

بزده معرف دین درسلسکرینک برسی هادی افندی مقصودینک «عبادت اسلامیه» جز لریدر. بو کتاب باشده «عبادات اسلامیه» اسمی بلن بر کتاب بولوب چققان ایدی، صوگره عالمجان حضرتنکی روشنده «عقائد»، «نماز» الخ اسملری ایله آیروم جز لری حالنده نشر ایتدی. «عبادات اسلامیه» ننگ آندن ننگ و صوگفیلر چققان کوب علم حالردن ییک مهم بر آرتقلفی شولدرکه، اول اصول جدیده ننگ نلککی دورنده یازلدیفی حالده حاضرکی تل واملای ایله یازلمشدر. حالبوکه بزده آنک ایله قورداش بولغان بوتون مکتب کتابلری عباره واملاتوز وکلگندن محرومدر. عبادت اسلامیه ننگ مندرجه سی ده یاخشی بر ترتیب و پروغرام ایله توزلمشدر که بوده آنک اوچون زمانینه کوره زور امتیازدر. الحاصل هادی افندی ننگ باشقه اثرلری کی بوده تیخنیکاسی کیتلوب اشله ننگان بر درسلسکدر. بز بو قصه غنه مقدمه ده البته آنلرنک مندرجه لرینی بره ملب نیکشدر که کرشمیمز، آنده بز ننگ تنقیدمز که کوب آرق بولسه ده آنلر برله مانشونی آرتق صانیمز. تیک بونده شونی غنه نه تیو توش کورله درکه: هادی افندی درسلسکینی «عقائد»، «ظهارت»، «نماز»، «جماعت» اسملری بله دورت جزء که آیروم، عقاید ایله طهارتنی ابتدائی ایکنجی صنفقه قویا، نماز بلن جماعتی اوچنچنی صنفقه قالدردر. حالبوکه بو اصول تعلیمچه برده موافق اش توگل. طهارت بلن نمازنی بر برسندن شولقدر آیروم اصلا یاری طورغان اش توگل، چونکه طهارت اوزینه بر مستقل عبادت توگل، بلکه نماز ننگ مقدمه سی و آنگ فرضلرندن بولغان بر فرضدر. بالا ایکنجی صنفده طهارتنی، غسل و تیمملرنی بوتون و اقلقلری، نچیکه لکلی بلن بلوب بترسونده، نماز طوغروسنده بر نهرسه بلمه سون، بونی قدر تناسبزک. ابتدائی مکتبلرده کی تعلیمده تدریج ایله تناسب برکه جیبیلورغه تیوش، شویله که بالا هر صنفده اوزینک عقلینه صیار و عملینه یارار قدر معلوماتی هر قایوسندن جو بله ب اوزینه کوره بر بوتون آلوب چفارغه تیوش. خصوصاً بو تناسبک برنجی وایکنجی صنفلرده رعایه ایتلورکه تیوش، چونکه نهلی بالانک بر شیکه عائد بو قدر کوب تفصیلاتی قبول و حفظ ایتهرکه ذهنی مستعد توگلدر. بز ننگ فکر مز چه دین درسلی برنجی صنفدن اوق باشلانورغه، فقط بونده درس شفاهی بولوب بالانک قولینه کتاب بیرلمه سکه تیوش. بز ننگ ایسکی مکتبلرده کتابلارغه عادتدن طش اهمیت برلیدیکی و کتابسز درس تصویر ییله اینلمه دیکلی حالده «کورمی سبق» دیگان بر شفاهی درس بولا و عوامنک عملگه، عبادتک بوتون حاضرلگی

شول «کورمی سبق» یاردمی بلن حاصل ایتله ایدی. ایشته حاضر بز ابتدائی برنجی صنفلرده شوندی یا کا بر توری کورمی سبق یاصارغه تیوشمز. بز بوغاریده دین و آنا تلی درسلی مستقل تانلوب بر برسینه یول بو وارغه تیوش توگل دیگان ایدک، اگر بالا حرفلر تانوب سوز ایشدر باشلانغانی کوتسه ک و صوگره شونک یارده می بلن دیننی کتابدن اوقتورغه باشلاساق بوهم دین تعلیمینه جنایت بولوب توشه چکدر. بردن بو وقتده بالانک یازو تانووی، اوقووی ییک ضعیف بولا، حالبوکه بونلر اوچون بولغان درس کوب سوز و کوب ایضاحقه محتاج بولوب آنی بالا کتاب آرقلی غایت قینلق و اوزاقلق ایله آلاچقدر. بو صنفده بر دینگنه توگل، عموماً درسلی کتاب آرقلی اویره تلمه سکه تیوش، چونکه بو درجه ده بالانک کتاب اوقوغانده بوتون دقت و کوچی حرف و هجالی جیبو، سوزلرنی درست نه تیوگه یعنی کتابنک عباره جهتنه جیگلوب قالدرد. شونک اوچون آر قولینه الفباندن صوگفیلر لگان کتابده اوزلرینه تانش محیطدن آنغان بسیط معنارغه بولورغه، بالاغه اصل معلومات شفاهی بیرلورکه تیوش. ایکنجیدن ۷ - ۸ به شلک بالاغه درسلی اویدن حاضرله ب کیلونی تکلیف ایتوب بولمی، اول درس صنفده آ کلاب کیتهرکه، بر درسده آ کلاماغانی ایکنجی درسده تکرار ایتهرکه تیوش، حالبوکه کتابنک معلومات اوچون قورال بولو جهتنده اهمیتی بیگردد، قارشوده معلم بولماغان چاقده، اویده درس حاضرلر ایچوندرد، شولای بولغاچ بو درجه ده مکتبده برنجی اورنشی کتاب توگل، بلکه معلم طوتادر.

ایشته شوگا کوره ده هادی افدینک درسلسکری ابتدائی ایکنجی صنف اوچون باشلاب یازلو قدریسینی معقول کوره مز. اول احتمال برنجی صنفده دیندن معلومات بیرونی معلم قولینه تابشرغاندر. لیکن بونی شول کویگه معلم قولینه تابشر وبقنه قالدرو بلن اش بتمی. بزده نهلی بونگ شولای تیوشلگن چنلاب توشنوجی معلملرده اول قدر کوب توگل، آندن صوگفیلر بونی کیردک بر اش ایتوب تابسه لرده کوبسی بر پروغرام وغونه دن باشقه آنی موقیبت ایله باشقارا آلاچق توگلدر. بو حالده اول بولسه ده هر معلمنک اوزنجه بولوب، بو طوغروسده مکتبلر عمومی قاعده که مالک بولاچق توگلدر. تعلیمنک بوندی اساسلرن تعیین هیچ بر وقت معلمنک کیفینه تابشرلمی. بز ننگ مکتبلرده معلمنک ییک یش آماشنوب طورووی، کوبسینک یش و تبحر به سز بولووی، حکومت مکتبلرنده کی کی اوستلرندن قاراب، یول کورسه توب طورووی اداره و نظارتلر بولماوی، آنلرنک بولباشچیغه احتیاجن تاغن بر نیچه قات آرتدرادر.

هادی افدینکدن صوگفیلر یازغان علم حال کتابلری ایچنده

مطبوع اثرلر

کوره اوساقری . بهار . کورلر مکتبی . بو اوج اثرنگ
مؤلف و ناشری «باکو» شهرنده معلم حاجی سلیم (سیاح) قاسم
زاده در . بو اثرلرنگ اولگیسنده بر یتیم بالانگ باشندن اونکان
فاجعلر نظم برله حکایت ایتولنده در . حق ۱۵ تین . ایکنجیسنده
نظم برله باز کونینگ خاصیتلری تصویر قیلنده در . حق ۱۰ تین .
اوجونجیسنده کوزسزلرگه درس اوقوتو اصولی تعریف ایتوله در .
حق ۱۰ تین .

♦♦

دین درسلی . ابتدائی مکتبلرده دین اوقتوچی معلملر
اوجون درسلك و نمونه ره ووشنده ترتیب ایتلمش بر اثردر .
بو کتاب حقنده «شورا» نگ اوشبو عددنده باصلغان
«مکتبلرمزده دین اوقتو تاریخی» اسملی مقاله مزنگ کیله چك
عدد «شورا» ده چفاجق آخرنده یازاچغمزدن بو اورنده تیک
بو مهم و جن معناسیله یا کا اثرگه معلم افندیلرنگ آیروجه
دقتلر جلب ایتوبکنه کیتهمز .
کتابنگ مؤلفی صنعة الله افندی یکبولاط بولوب ناشری
قازانده عباس ابراهیمفدر . کتاب واغراق حرف ایله باصلغان ۷۵
یتلی بولوب بهاسی یتیمش تین قولمشددر .

♦♦

آلتی یللی اشرائی مکتب پروغرامماسی . طریوسی
شهرنده کی معلملر طرفندن ترتیب ایتلمش مفصل ابتدائی مکتبلر
پروغرامی بولوب ملاعلی یاوشف طرفندن نشر ایتلمشددر . ابتدائی
مکتبلر عموما مملکتمزده و خصوصا بزنگ تانارلر آراسنده
اصلاحات آلدنده طورغان و ابتدائی تعلیم مسئلهسی یك اهمیت
کسب ایتکان بر زمانده بوندی تعلیمی و تربیهوی خدمتلر اربابی
طرفندن زور اعتبار بلهن قارشی آلتورغه و جن دقت بلهن مطالعه
و محاکمه ایتلورگه تیوشدر . بلکه بونگ طوغروسنده کیله چکده اوز
فکرمزنی یازارمز .

کتاب ۶۰ یتلك بولوب اوستینه بهاسی قولماغان .

۱۰۰

کتاب بازارنده اینگ معروف دین درسلكلری حبیب الرحمن
الزیریری نگ معلم العبادات ، معلم الشریعه ، و عقاید تورکی اسملی
کتابلریدر . تدریج و تناسب اساسلرینه قارشی کیلوده بونلر هادی
افندی درسلكلرندنده اوزدرالر . حبیب الرحمن افندی اوزینگ
آلتی جزئک بو اثری ایله بالانگ دماغینه دیندن یك کوب نهرسه
طوتورماقی بولا . ماتیربالغه بایلق جهتندن آنک درسلكی ناتارچه
علم حاللر اچنده اینگ آدهغیسی صانارلقدر . لکن بو بایلق آنک
اصول تعلیم جهتندن بولغان بهاسن برده کوتهرمی . اصل اهمیت
برله چك نهرسه ده توگل بلکه بیرلگان معلوماتنگ هضم ایتلوب ایتلمه و
مسئله سیدر . حالبوکه مذکور اثرلرده قوری معلومات آرتق کوب بولوروی
اوسته صحیفه لرینه کوز یورتوب چققانده بالانگ هضمینه شاقتی اغر
بولغان افاده و عبارلر اوجریدر . «مای چولمه کی طشندن اوق
یلگولی» دیلر . «معلم العبادات» ، «معلم الشریعه» کی مرکب
عربی اسملر اولک مؤلفنگ عبارده ساده لك اساسن تیوشلیچه تقدیر
ایتوب بترمه ون کورسه ته . بالار اوجون یازلغان کتابنگ اسمی ده
بالارغه آگلشورلق بز سوز بولورغه کیرهك .

بدالمعارف ، اول النظاف دیگان سوزلر تانار بالاسینه یگرهك
مجهول تعبیرلدر . لکن بونلر داملا عالمجان حضرتدن یگرهك
معلم حبیب الرحمن الزیریری اوجون شایان تقیددرلر . زبیرینگ
درسلكلری ترتیب اعتباریله باشقه قورداشلارندن کوب آیرماسز
بولوب آنک بر خصوصیتی هر تورلی دلیل تقلیلر (آیت ، حدیثلر)
بلهن چوبارلانوب آورايتلغان بولوقیدر . مؤلف صوگغیراق باصمالرده
تل واسلوبنی ساده له شددرگه ، دلیل تقلیلرینی ده کیمتورگه طرشقان ،
لکن بو اساسی بر اصلاح بولا آلمانغان .

عیدالله بویی نگ مفصل علم حالی ده نه یتوب اوتلورگه
تیوش بر درسلكدر . لکن طوتوقان اصول و ترتیبی جهتندن بونده ده
دقت ایتلرک بر ایجابی جهت کورنمی . مؤلف «مفصل علم حال»
نک صوگغی (ایکنجی) باصماسنده شیوه سینی صاف قازانچغه
نه یله ندروب اوزگه رتیبکنی نه یتوب کیتهمز . مین آنک اولگی
باصماسینی کورمه دم . اچمانسکه اول صاف عثمانلی شیوه سیله
یازلغاندر ، لکن بو اوزگارتلگان ایکنجی باصماسینگ تلی نه عثمانلیچه
و نه قازانچه بولوب ، بو ایکی دن بوزولغان ، قاعده سز . بر
ژارغوندر .

صوگغیراق زمانلرده یازلغان علم حاللرده مندرجه نی قصقارتو ،
نلنی ساده له شدروگه تابا بر اوزگه رو سیزله ، لکن طوتولغان اصول
و ترتیب هنوز شول ایسکیچه در .

جال الدین ولیدی .

شمال و جنوب طرفلر نده ۴۰ چاقمرلق فرونت بویلاب تجاوز باشلادیلر و اورن اورن ۱۰ چاقمرلاب آغه یلشدیلر .

تجاوز تشبثی عمومیتله اتفاقچیلر یاغینه کوچو مناسبتی بله بالقانده هم فرانسوز - انگلیز عسکرلرینگ تیزدن قطعی تجاوز باشلایاچقلری حقنده خبرلر نشر ایتله ایدی . لکن حاضرگه اول خبرلر درست بولوب چققان یوق . بالعکس آوغوستنک برنجی آطنه سنده سلاتیک فروتنده بلغار عسکری طرفندن بتون فرونت بویلاب تجاوز باشلانغانلی و یونان طوپراغنده غی فلورینا و دمیر حصار قصبه لرینگ بلغار عسکری طرفندن اشغال قیلنغانلی حقنده تیغراف خبرلری کیلدی .

قافاز فروتنده ارزنجان آتو واقعه سندن صوگ تورکلرنگ زور کوچ بله تجاوز یاصاب بزنگ عسکرلرنی موش و بیتلیسنگ شمال رایونینه چیکدرگانلکلری حقنده خبر بولدی .

ایران طوپراغنده ایسه تورک عسکرلری همداننگ شرقنده تجاوز یاصیلر . گنیرال باراتف قومانداسنده غی عسکرلرمز نق قارشولق کورسه تهر . تورک عسکرینگ طهرانغه یاقلاشووی مناسبتی بله ایران حکومتی وشاهنگ قاسی دیگرزی بوینده غی مازاندرانغه کوچو مسئله سی چققان . شاه احمد نق بی طرفلق صاقلاو بهانه سی بله پایتختدن کوچو رگه رضا بولماو سبیلی سپهدار کابینیتی استعفا قیلغان .

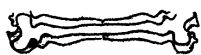
سویس قانالی بوینده غی انگلیز پازیتسه لرینه تورک عسکری طرفندن یاصلغان هجوم موفقیتسز بولدی . لوندون خبرینه کوره ، مونده هجوم یاصاوچی تورک عسکرینگ صانی ۱۸ مک قدر بولغان و ۶ نجی اییولدن ۲۲ سینه قدر تجاوز یاصاغاندن صوگ ۲۲ سندن ۳۰ ینه قدر کیری دفع قیلنغانلر . انگلیزلر ۳۹۲۰ اسیر آغانلر . تورکلر ۱۲۵۱ اولک ۴ گاه یارالی و بایتاق صوغش اسبابی ، تویه ، آت و ایشاکلر قالدراغانلر .

شعر :

صووندی

صووندی ایزکی اوی ایزکی تله کلر
چیشلدی أشکه صزاغانان بله کلر
تاغن آرتق کوکل جیلمنی چونکه
جیشمی توشدیلر حیرگه جیله کلر .

کشاف پائی

صوغش حقنده

گنیرال بروسیلف اردولری طرفندن ۲۲ نجی مایده باشلانغان تجاوز حرکتی تدریجی روشده و معین بر اصول بله هنوز دوام ایته . اوچنچی آی دوام ایتکان اوشبو تجاوز وقتنده ۳۰۰ مکدن آرتق اسیر و بیگ کوب غنیمت قولغه توشرو اوستنه قهرمان اردولرمز ۴۰۰ چاقمرلق فرونت بوینچه دشماننگ نغناغان پازیتسه لر خطن اشغال قیلوب اورن اورن یوز چاقمرلاب آغه یلشدیلر . خصوصاً رومانیا حدودی بوینده - بو قایانده - قهرمان عسکرلرمز دشمانی یوز چاقمرمدن آرتق چیکدردیلر و جنوبی قاریاتلرغه باروب یتدیلر .

آوستریا فروتینه یاصلغان اوشبو موفقیتلی ضربه آرقه سنده تجاوز تشبثی عمومیتله دیه رلک دشمانلرمز قولندن اچقندی . همه فروتیلر دهده آلاز مستقل تجاوزگه کرشمیچه مدافعه اصولی طوتا و بزنگ تجاوزمزه قارشو هجوملر یاصاو بله قناعتله نه باشلادیلر . والین - غالیسیه تجاوزی باشلانماسدن الوگرهک آوستریا - وینگریا اردولری تریه نت فروتنده تجاوز باشلاب ایتالیا اردولرن چیکدرگانلر و شمال یاقدن ایتالیا طوفرانغینه باصوب کرگانلر ایدی . آوستریا - وینگریا اردولرینگ ویتسیه وادیسن اشغال ایتو و ایزوتسو نه ری فروتنده غی ایتالیا اردولرینگ آرتینه توشو خطرعه سی طوغان بر زمانده گنیرال بروسیلف اردولری طرفندن آوستریا فروتینه ضربه یاصلو اتفاقچیمز ایتالیا ایچونده چیکسز قیمتلی بر یاردم بولوب توشدی . چونکه آوستریالیر ویتسیه وادیسینه استیلادن ییگرهک غالیسیه نگ یازمشن قایغرتورغه و بارلق کوچلرن شونده جلب ایتهرگه مجبور بولدیلر . کوب تلفات کورو و حسابسز صوغش اسبابی اسراف قیلنوغه قارامیچه فیورال چیسلا سندن بیرلی گیرمانیا وهردهن کرپیوستی رایوننده اوزلکسز روشده دهشتلی هجوملر یاصاوده دوام ایته و آقرن آقرن بولسه ده اصوللی روشده آغه یلشا ایدیلر . آوستریا فروتینه نق ضربه یاصلو سبیلی گیرمانیانک آگار یاردمله شورگه مجبور بولوی البته وهردهن فروتینه تأثیرسز قالو ممکن توکل ایدی . نیمسز وهردهن نغتمالرینه هجومنی دوام ایتدرسه لرده آنده غی کوچنی بر آزیوقلاتورغه مجبور بولغانلقلری قوویل - ولادیمیر - والینسکی رایونینه وهردهن فروتندن بر نیچه دیویزیه عسکر کترگانلکلری - آگلاشلدی . نهایت شونک تأثیری و اتفاقچیلر آراسنده قبول قیلنغان « صوغش حرکتلر نده برلک » پلاننی بوینچه فرانسیه - انگلتره عسکرلری صومما نه ری نگ

فاجعه‌لی سرلر

I

مصر مومیه‌سی

۱۹۱۵ نجی پیلده کوچلی تورک ونیمس فرقه‌سی باشده عباس حلمی پاشا طور دینگی حالده مصرغه هجوم ایشه چک خبری خلق آراسنده طارالغاج مصر پالیسه‌سی حاضرگی حکومتکه قارشی حرکتکه حاضرله نوده شبهه‌له نوب مصر لیلر اوستندن نق کوزه تچیلک قیلوغه باشلادی.

شبهه‌لی کشیلر آراسنده مصرنگ یوغاری طبقه‌سندن بولغان بایناق کشیلر و شونلر جمله‌سندن شهرنگ ایگ شهب یرنده هییت بر سرایی بولغان بر قارت و بای بک‌ده بار ایدی. بو بکننگ تورکلر ایله مناسبتده بولنوونده شبهه قالمغاندن صوگ پالیسه آنک سراینه باصوب کروب تتو یا صارغه مجبور بولدی. آنده قوراللر و شبهه‌لی کاغدلر طابیدیلر می. یوقمی، بو بیدگولی توگل، هم بونگ اولقدر قزغی ده یوق مونه اشنگ قزق یری قایده:

سراینک نیندیلر بر اولاق پوچاغنده زور بر ایسکی صاندق پالیسه‌نگ دقتن جلب ایتدی. آنی یاقطیغه اوستره ب چغاردیلر هم آنک اچن هر تورلی ایسکی خاتون قز چوپره کلری بلن طولغان حالده طابیدیلر. چوپره کلرنگ آستندن ایسه بیک سلامت صاقلانغان بر مومیه (چرمیچه صاقلانغان جسد) کیلوب چقدی. بو بر خاتوننگ، بیگره‌لده درستی ۱۳ یا که ۱۴ به‌شک بر قزنگ جسدی ایدی. قوللنده هم ایقلرنده بیک قیمتی به‌زک وبالداقلر، طلملرغه اورلنگان قارا چه‌چیلرنده آلتون طاراقلر هم موبینده زبرجد موبنصا بار ایدی. مونلر قزنگ تهنن قابلاوچی بردن بر زینت بولوب، اول کیوملردن تمام یالانغاج ایدی. سرایده طور وچی توقیف ایتلنگ کشیلر مومیه‌نی کورگچده بولوطلردن بر که یغالوب توشکان شیکلی بولیدیلر هم بونگ حقتده هیچ بر تورلی ایضاح بیره آلمادیلر. بونگ معناسینه توشنور که یقدر طرشه‌لرده بر نتیجه حاصل بولمادی. باشده بونی عرب اوغریلری طرفندن نیندی بولسه بر یاوروپالیغه به‌شروب ساتار ایچون مگ یللق قبردن قازوب آلتغان ایسکی مصر مومیه‌سی بولوب، اوغریلر آنی هیچ بر پالیسه سیزمه‌سلك اورنغه به‌شرگانلردر، لکن بونی آلب کیتر که

نیندی بولسه‌ده بر مانع چغوب مومیه اوشبو صاندقده قالمغاندر، دیب اوبلادیلر. لکن صوگنندن بونی تیکشرو نتیجه‌سنده آنک بورونتی زماندن قالمغان مومیه بولو احتمالی هیچ قالمادی. بو چن معناسی بلن مومیه‌ده توگل چونکه مومیه‌لرده اعضانک، می، کوز، کبی اجده‌گی نه بیرلر- تیز چری طورغان کیسه‌کلری آلتغان بولا. اما بو بزگه آکلاستلماغان سبیلر بلن بتونله‌ی چرودن صاقلانغان عادی بر جسدر.

بونگ یالانغاج بولووی تیکشروچیلر اوچون ینه بیک زور بهره بولوب توشدی چونکه اگر کیمی بولسه آنک جینه هم طوقلووینه قاراب بلسکه قابسی زمانغه عائد ایکنن بر آز آکلاب بولور ایدی. جسده طابغان تنگی قیمتی جوهرلردن ینه بر نرسه آکلار حال یوق، چونکه شوندی اوق نرسه‌لر یریلر طرفندن فرعونلر زمانه‌سنده‌ده، عمر و ابن العاص وقتنده‌ده یا صالا ایدی هم حاضرگی زمانده‌ده یا صالادر. مصرده‌غی قارتلر بونگ سرن آچو یولنده بوندن ایلی یل نلک بو سرایده بولغان بر واقعه‌نی ایسکه توشردیلر. اول وقت بو سرایده مصر خاندانینه مناسبتی بولغان نیندیلر بر بای پاشا عائله‌سی طور ایکن. بو عائلده بیک ماتور بر قز بولوب آنی ۱۳ به‌شکه یتو بلن خدیونگ معیتندن بولغان بر بهش آفیسر که بیرر که بولالار. مصرده طوی آلدندن بولغان وقت قزلر اوچون ایگ شادقلی بر وقتدر. اگر عائله حالی بولسه قز هر وقت اوزینک ایدش و قردهش قزلرن جیبوب کیف مجلسی قورا، شونده اوزینک پریدانلرن کورسه‌توب، کییه اوچون کیلنگان مخصوص کیملرن کییوب اوزینه صوقلاندر. طویدن بر نیچه کون نلک پاشانک سراینده ایشه شوندی قزلر مجلسی یا صالا. حرملکده موزیقا اوینی، مخصوص چاقرلغان بییوچیلر مشهور طانسرنی یرینه بتکره‌لر. قزنگ یافلردن بولغان قوناقلر شرق اصولنده کیف چیگرلر، اوینیلر، کوله‌لر. مونه شول وقتده بزنگ قزمن کیسه‌کدن یوق بولا هم شولای برده ازسز یوغالوب‌ده کینه. سرایده زور تشویش و هیجان باشلانا؛ ازلی باشیلر، ازلیلر، ازلیلر ضابمیلر. نیندی بولسه‌ده بر سویگان یکتی بلن قاجقاندن دیگان اوی طووا، برسی بر یاوروپالی بلن قاجوب کیتکان دیگان خبرنی چغارا. بوکا خلقتک تعصبی قاپاروب، اجنیلر که آرزغه یاغروم بولمیچه قالا. فایده جقماعاچ ازله‌ودن‌ده طوقیلر، سویله‌ولرده بته. شولای ایتوب بو بتونله‌ی اونوتولا.

احتمالکه حاضر تابغان مصر مومیه‌سی شول ۱۸۶۵ نجی یلننگ بد بخت کیان- قزیدر؛ لکن بو وقت شول سوال کیله: اول قز نیچک بو شوملی صاندقده کیلوب کرگان؛ اگر اول هر بر یرده‌گی بالار آراسنده معروف بولغان، صاندقده کروب اویناوغه

قاشقان ديسهك، اول نيجك بولاي يالانچا تا بالا؟ آندن صوگ نيجك ايتوب ايللي بلدن بيرلي بو صانديقي بر كمده تويينه قدر آقاروب قاراماغان! هم تگي قز بوغالانندن صوگ نيجك ايتوب بو سراي آستي اوستكه كيتروب آقارلماغان؟
خلاصه بو ايضاحلر همه سي اعتراضه اوچريلر.

II

الوغ لينكويست

دينانك ايك زور كتاب ناسرلرندن مشهور ميورري «بريتانيا اينسيكلويديه سي» اسمنده مشهور والوغ قاموس ترتيب ايتكأنده آنده مقالهلر يازار اوچون نورلي فن وصنعتك متخصصلرن چاقرو بله نكته قالمادي، آنگ اوستينه علم و فننگه اتساب ياكه محبت ايتكان الوغ بر جماعتكه مراجعت ايتوب فكر و ملاحظه لرن بيان قيلوني اوتدي. اوشبو علم مجلري آراسندن ئه ليگه قدر علم ايه لري آراسنده برده اسمي ايشتمه گان بر دوكتور ماینور ديگان كشي دقتلرني جاب ايتدي. ماینور ناسر ميورريگه ايك تيره ن و چوالمق فلسفي مسئله لرگه دائر بر مكتوب يازوب ميورري هم آنگ يازوچيلر ندى ايك الوغ عالم لرنى حيرتكه توشردى. بو، فيلولوغيه فننده ييك كوب معلوماته مالك هم شول معلوماتني غايت توبلي و بارلاق بر ره وشده توزه بلوچي داهي بولوب چقدى. ميورري قاموسي اوچون بونك خدمتلر ندى ييك كوب فايده لاندى و شول سببلي آنگ بله ن ييك ياقن مناسبت حاصل ايتوب آرالرنده غايت صميمي ره وشده خطلاشو باشلاندى. نهايت ميورري آنگ خدمتينه نرسه بله ن بولسده قدر شناسلق كورسه تو يوزندن هم آني قاموسده يازشوچي باشقه ايده شلري بله نده طانشدرو ايچون بايتخكه چاقردى. لکن دوكتور ماینور «طورا طورغان يرمدن كيتهرگه سلامتكم ساعده ايتمي» ديب ردجوايي قايتاردى. ايندى بولاي بولغاچ ميورري دوكتورني كوررگه ديب آنگ شهرينه كيتدى. دوكتور ماینور اصل آمريقالى بولوب شمالى آمريكانك استقلال آلو اوچون جنوبي آمريقاغه قارشى بولغان صوغشلرنده اشتراك ايتكان بر كشي بولوب چقدى. آمريقاده طورغان وقتنده اووق آنده توري غريبلكر كورينه ايتكان. اول اوزينك سلامتكن توزه تو

اوچون ياوروباغه قايتقاچ خيالغه صابشوب بر اشچيني آتوب اوتردى. آني اوزن اوتوررگه تله وچي اوصالرنك برسي ديب وهم قيلا ايتكان. صوگره اوزينه حكم بولوب آرنه اولم جزاسندن قوتولدى. چونكه آني هيچ سلامتله نوني قابل بولماغان و تيره ياغنده غي كشيلا اوچون قورقنچل بولغان روحاني آورو ايتوب طابديلر. شونك اوچون آني ديوانلر يورطينه يابديلر. اول بونده ييك زور درد بله ن فيلولوغيه فنينه بيرلدى.

ميورري اوزي بله ن اش ايتهرگه طوغري كيلكان كشينك روحاني آورلردن ايتكان بلكانندن صوگده آنگ احتمالكه ايك زور فيلولوغلرغده معلمك ايتهرلك بر داهي ايتكانلگي اعتراف ايتهرگه مجبور بولدى هم بوندن صوگده اوزينك قاموسي اوچون بونك خدمتي بله ن فائده لاندوده دوام ايتدى.

بر نيجه يللردن صوگ ماینورنك آمريقاده غي قرداشلري اش يورتوب آني آزاد ايتديلر. ماینور آمريقاغه كيتدى؛ لکن اول بولده هيچ بر ييلگوسز، قايدر بوغالدى.

شولاي ايتوب ميورري اوزينك ديوانلر يورطنده غي ايك قيمتلى بر ياردمچيسيني هم دوستيني بوغالتدى. آنگ كوئنج و قايقوسينه هيچ بر چيك يوق ايدى.

۲۰ پيربووخين،

تصحیح

۱۵ نجي عدد «شورا» ده «ايليا ايليا اوغلى ميچنكوف» ديگان مقاله ده بايتاق مطبعه خطلري كيتكان: برنجي باغاناده، طوغزنجي بولده «حالگه» ديگان سوزني «عالمگه» ديب، اوطزنجي بولده غي «ئهميرالوگيا» ديگانتي «ئهميرالوگيا» ديب، اوطز بيشنجي بولده غي «سورسه ده» ني سورسه ده ديب، ايكنجي باغاناده، يگرمي دورتنجى بولده غي «جفتلگن» ديگانتي «جفتلگن» ديب، اوطز ايكنجي بولده غي «آق كرلر» ديگانتي «آق كرلر» ديب، اوچنجي باغاناده، يگرمي ييدنجي هم اوطزنجي بولرده غي «ميشگو» ديگان سوزلرني «بشگو» ديب، يگرمي طوغزنجي بولده غي «فاگوتسيط» ديگانتي «فاگوتسيط» ديب، دورتنجى باغاناده ايكنجي بولده غي «простоваша» ديگانتي «простоваша» ديب اوقورغه تيشدر.

№ 578

ناشرى: «محمد شاكر و محمد ذاكر راميفلر».

موقت محررى: جمال الدين بن جلال الدين وليدى.

«شورا» اورسورغره اونه بشمه كونه بر هيفقانه ادبى، فنى و سياسى مجموعدر.

ТАКСа ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-Й СТРАНИЦѢ ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТ.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدل: سنه لك ۶ صوم، آني ايلق ۳ صوم ۳۰ تين.
«وقت» برلن يرگه آلوچيلرغه:
سنه لك ۱۱ صوم آني ايلق ۵ صوم ۹۰ تين در.